ЭХЭ ОРОНОЙНГОО МАНДАЛДА
ХАХАД МИЛЛИОН ПҮҮДҺЭЭ ДЭЭШЭ
ШЭНИИСЭ ҮГЭҺЭН БҮХЫ

БЭШҮҮРЭЙ СОВХОЗОЙ ТАРЯАШАДТА —ХАЛУУН БАЯР.

Д. УЛЗЫТУЕВ

ЭХЭ НЮТАГАЙ МАГТААЛ

Эсэгым түрэһэн нангин тоонто,
Эреэлжэмни, Шэбэртэмни,
Буурал нагасым домог соолто,
Буугыт мүнөө шүлэгтэмни!

Гүбэр-түбэр тахын түбэроөн,
Түхэреэн сагаан арюун талам,
Түрын ёһоор магтан, түүрээн,
Түлэг дундаа хүбүүнш ябанам!

Харыт тэрэ, Добуун тээшэм.
Хадын шэнээн алтан тарян, —
Сэлюун нютагайм хэшэг гээшэл,

Сэмүүн намарай агуу сараал!
Улаан тугаар даллаад,
Уняар татаа буряад харгы.
Уһан голоор, Сүхөөр һаллаад,
Урдаа манай тарян хамбы!
Эжын түлиһэн алтан зууха,
Эхэ нютагайм огторгойдол.
Энхэ талынь дэгжээн һууха,
Элинсэгэйм захяа найдал!
Хангай мэтэ харлюун тарян
Хахад миллион пүүдээр хэмнээд.

Мүрысөөндөө түрүү гараал
Мүшэтэ нютагайм эрхим хүнүүд!

Эртын сагай домог түүхэ,
Эрын зориг агтын жороо!
Үбгэн нагасым үгэлэн һууха,
Ульгэр дуунай үнсэг болоо!

Гурбан тохой Гутай, Заган,
Гурьба үндэр Ноён уулам,
Алтан намарай сууряа даган,
Алдар солыень дууланам!

Табан мянгатанай нэгэн. Бэшүүрэй совхозой түрүү комбайнер Нефед Тимофеевич Будников «СК—3» комбайнаар 100 гаад гектар хадажа, 5 мянга гаран центнер таряа сохёо.

Бэшүүрэй совхозой бэрхэшүүл тухай 2-дохи хуудаһанда уншагты.

Интенсификациин замаар

ОНЬҺОЖОРУУЛГЫН АША ҮРЭ ИИМЭ

...үрэлэй пропашной ургамалые тарихада, ургасынь хураахада, урдань али зэргын ...нэй бар хүсэн гаргашалаггүйгаа гээшэб. Энээнһээ дулаа абтаһан продукцинь хэмгүй болодог һэн. Гадна хэглэхэ ...шухала шухала агротехнические ябуулгануудые хаһа саг ...шартайгаар хэжэ үрдидэг...этэй байгдаа. Тиихэлээрээ ...ургасань даншье өөдэгүй ...булганда мэдээжэ.

...совхоз шииг нойтоор бараг...байтал шадарай ажахы байгааза пропашной ургамалнууд ...хартаабха схээр тарижа, эл...ургаса хуряажа абаха арга ...баян. Тиимэһээ нёдондо ...арта хартаабха таряа һэм...ургасань тон бирагүй бай...тар бүриһөө дунда зэргээр ...ер хартаабха малтажа абаабди. Энэмнай хангалтагүй болоно бшуу.

...түрүү механизаторнуудай ...шэлые хэрэглэн, пропаш...малнуудай тарилга, харуу...хуряалгые сүм оньһожоруу...аргагүй бологдоо гэжэ ойл... байна. Нэн түрүүлэн хар...ургуулган дээрэ орон дотороо ...Московско областиин бэ...хартаабхашан, механизатор Кузнецовой арга дүршэл ...гөө үйлэдбэри дээрэ нэб... тухай ехэ хөөрэлдөөн ...жэшээтэй. Тиигээдшье бодо...ээ ябуулгануудые хараалжа, ...жэлэй эхинһээ хойшо бэе...захалһан байнабди.

...ойлон хэлэхэ болоо һаа, ...1964 ондо совхознай хам...20 гектар хартаабха тарижа ...ар түсэблэһэн байна. Энэмнай ...нойхиһоо 70 гектараар үргэд...бшуу. Хартаабха үргуулха ...оруулагдаһан 5 звено эмхид... тэндэ саг үргэлжэ хүдэлхэ ...заторнууд, хэрэгтэй болохо ...участок таһалагдажа үгтэ...на. Мүн тэрэшэлэн звено бү...хэсэбтэ даалгабари үгтэһэн, ...түлөөһэн шэнэ гуримтайгаар ...илогдоһон зэргэтэй. Тиихэдэә ...бүриһөө 100 центнер хар...абаад байгаа һаань, нэмэлтэ ...үгтэхөөр зохёогдоһон бэлэй.

...жэ түрүүшүүлэй онол арга ...манай звенонууд үүсхэл ...этэйгээр хүдэлжэ эхилһэн ...вено бүхэнэй хэһэн хүдэлмэри ...нохонь үлүү байна. Тиимэ...ханизатор Николай Хуригано...ловой даадаг звеногой ажал ...тэрэнэйнь үрэ дүн тухай ...дэглэжэ боломоор. Энэ өөрөө ...ист. Тэрээнтэй сугтаа пар...шуун Сергей Имегеев ажал... Эдэ хоёр нүхэд 62 гектар га...элдүүрилжэ, тэрээндээ хар...тариһан бэлэй. Тарилгын ху...хаһа саг соонь, нарин ...үнгэргэһэн. Гол техникэнь «МТЗ-50» трактор, хартаабха ...машина гэхэшэлэн.

...аабхынгаа полиин хүрьһые ...үлха хэрэгтэ эдэнэр һанал ...гоёо схээр хандуулаа. Жэ... нүхэр Батоевой звеногойхид ...бүридэ 20 тонно наг шэбхэ гаргажа, тэрэнээ нэгэ жэгдээр тараажа, хүрьһэндэнь оруулһан байна. Тэрээнһээ гадна аммиагтай уһан шоройдонь шэнгээгдээ һэн. Хартаабха һуулгаһанайнгаа удаа хартаабхын ногоон эшын бултайгаадүй, мүн гараадшье байха үедэнь 4—5 дахин хүнгэн борной шэрэһэн байна. Иимэ хүдэлмэри хаһа саг соонь хэһэнэй ашаар ургасань тон сэбэр, буртаг үбһэндэ заашье баригдаагүй юм.

Хартаабхын эшын хүсэд шиидэжэ ургажа байһан үедэ хүрьһэндэнь оруулагдаһан нэмэлтэ тэжээл ехэ аша туһатай байгаа. Зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ үедөө (тэрэниие гурба-дурбэ дахин хээд һэн) минеральна үтэгжүүлгэ — суперфосфат гектар бүридэ нэгэ центнер, микроүтэгжүүлгэ (магни) мүн лэ нэгэ центнер хүртэхөөр хүрьһэндэнь оруулһан. Шэнэ хартаабхын монсойжо, һайса эдеэшэжэ байха үедэ эшэ шадарайнь шорой обоолһон. Эдэ бүхы хүдэлмэри имагтал оньһото машинын хүсөөр, бар хүсэ заашье хэрэглэнгүйгөөр хэгдэһэн байна гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Хартаабха малталгашье баһал оньһон аргаар бүтээгдэбэ. Эдэнэй ургуулһан ургасынь механизаторнууд нүхэд Федор Олноев, Владимир Албатаев гэгшэд хартаабха малтаха комбайнаар хуряаһан байна. Ургасаншье яһала шанартайгаар, ехэ гээлтэ хоролтодо оруулагдангүйгөөр малтагдаһан байна. Эсэстэнь энэ звеногой хүдэлмэриин дүн гаргаабди. Хамтадаа 7950 центнер хартаабха гэхэ гү, али гектар бүриһөө 130 центнер ургаса абтаһан болоно. Зүгөөр абтаһан продукциинь өөрынь үнэ хэдэн шэнээн болоһон тухай мүнөө хэлэхын аргагүй. Юундэб гэхэдэ, тоосоониинь хүсэд тодоржо, элирхэйлэгдээгүй байна. Гэбэшье хартаабха тариха, харууһалха, хуряаха хүдэлмэриин сүм оньһожоруулагдаад, нёдондонойхидо орходоо хоёр дахин шахуу ехэ ургасын абтаһан тулада энэ жэлэймнай ургасын нилээд үнэгүй байхань элеэр харагдана бшуу.

Ургаса һайн байхадаа урматай байна. Гүрэндэ хартаабха худалдаха түсэб 500 центнерээр үлүүлэгдээ. Түсэбнай 6000 центнер байһан. 8000 центнер хартаабха хүрэнгэдэ хаагдаа. Нилээд ехэ хэмжээнэй хартаабха малай тэжээлдэ хадагалха арга олдоно бшуу. Хартаабха худалдалга мүнөөшье үргэлжэлһөөр.

Гахай үсхэбэрилхэ мэргэжэлтэй ажахы болоһоор шиидэһэн манай совхоздо хартаабха тарилга ехэ аша туһатай хэрэг мүн болоно. Тиимэһээ мүнөө жэлдэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие интенсификациин замаар дабшуулха ехэ тэмсэлэй эхи табиһан түрүүшын жэлдэ түйлаһан зарим тэды амжалтаяа ерэхэ үедэ бүри арьбадхаха зорилготойбди. Хойто жэлдэ хартаабха ургуулган дээрэхи ажалай эмхидхэлые улам нарижуулха, агротехникэ бүри наринаар баримталха хүсэлэнтэйбди. Тиихэтээ хамта 1965 ондо хартаабха 500 гектарта ургуулхаар түсэблөөд байнабди.

Я. БУШИНОВ,
Кабанскын үйлэдбэриин управлениин Оймороой совхозой парткомой секретарь.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 237 (10605) | 1964 оной октябриин 6, вторник | Сэн 2 мүнгэн

АЛДАРТА ОКТЯБРИИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ДҮРШЭЛӨӨ АРЬБАДХЫШ, РАЯ!

Сэл ногоохон эшэтэй, һуга ургаһан гэхээр, мантагар гэгшын свёклонуудые аятайханаар үргэжэ, үнеэдэйнгээ байрада оруулаад, габшагай түргөөр хэршэнэ. Хажуу тээһээнь хараха янзада хүхюутэй доршун хэбэртэй. Сэлмэг сагаахан шарайнь досооһоо элиэ гаргаһандал гэрэлтэнэ... Энэмнай анхан холоһоо суутай Алайр нютагһаа ерэһэн, тэндээ эрхимүүдэй тоодо орожо ябаһан Рая Онгоева байба бшуу.

Залуухашье һаа, арбадахи жэлээ һаалишанаар хүдэлжэ, хори-гушан жэлэй дүршэл шадабаритай бэрхэшүүлтэй урилдан мүрысөөр энэ басаган нютагтаа жэл бүхэндэ үнеэн бүриһөө 2000 гаран литр һү һаадаг суутай һэн. Ивалгын туршалгын ажахын 1-дэхи отделенидэ үүлтэртэ үнеэдые һаяшагай һааха зуураа габшагай бэрхэ байһанаа сугтаа ажалладаг нүхэдтөө харуулаа. Хүн зоноор тааража, дадалсажа ядадаггүй, урин налгай зантай энэ басаган даажа абаһан үнеэдээ үдэртөө гурба дахин һаажа, үнгэрһэн юһэ һарын туршада үнеэн бүриһөө 2133 литр һү һааба. Үнеэн бүхэнөө түрүүн нэгэ һайса һаагаад, һүүлдэнь заабол шабхажа һаадаг, һүнэйнь тоһолигые нигэжэ дээшэлүүлхэ гэжэ шармайн оролдодог байна. Эгээ һүтэй үнеэмни суулхадаа 17 литр, «адагынь» 10 литр гарадаг гээд Рая энеэбхилнэ.

Октябриин 47 жэлэй гайхамшагта ойе ажалай бэлэгээр угтахаяа мүнөөнһөө хамсыгаа шамажа байнабди гэжэ нүхэдэйнгөө нэрэһээ Рая мэдүүлнэ. Жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүхэнһөө адагынь 2500—2700 литр һү һаахаар шиидээд, үдэр хоногой ошохо бүри хоол хоошомнай һайжаржа байна гэжэ Рая сэдьхэлээ ханангяар хөөрэнэ. Гидролизно аргаар һолоомо эһээжэ, шанаржуулжа эдюулхэ тухай онсо анхарал табихамнай. Үдэр бүхэндэ һү һаалйа дээшэлүүлхэ дүүрэн аргатайбди, дээшэлүүлхэньбди. Октябриин һайндэртэ зорюулһан хубита бэлэгнай иимэ байха гээд Рая найдамтайгаар хөөрэнэ.

Зураг дээрэ: Рая Онгоева.

Д. ЧИМИТОВ,
манай корр.

АЖАЛАЙ ЭРШЭ ШАНГАДАҺААР

Агууехэ Октябриин һайндэрые ажалай амжалтаар угтаха гэжэ зорижоһон Улаан-Үдын мелькомбинадай коллектив юһэ һарынгаа түсэбые болзорһоонь гурбан хоногоор уридшалан дүүргээд, октябриин түсэбөөр ажаллажа эхилһэн юм.

Арбан һарынгаа түсэбые октябриин 27-до дүүргэхэ даабариһаа гадуур 138 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ гэһэн уялга абажа, Октябриин хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсоһон байгаабди. Хүдөө ажахын хэрэглэмжэ хангаха зүйлнүүдые манай комбинат бүтээжэ байнхай. Ноябриин 7-ной үдэр болотор 4000 тонно комбинированна тэжээл түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилхэ гэжэ хараалаабди.

Коммунист М. А. Леоновой хүтэлбэрилдэг тэжээл үйлэдбэрилгын цехэй хүдэлмэришэд социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ жагсана. Абаһан социалис уялгаяа дүүргэн, түс цехэйхид 3000 тонно продукци үйлэдбэрилһэн байна.

Цехүүд хоорондо, хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй эршэ улам шангадажа байһаар.

Г. ШУМИЛОВ,
мелькомбинадай директор.

УГТАМЖАДА—ШЭНЭ БЭЛЭГҮҮД

340 мянган түхэригэй продукци юһэ һарын түсэбһөө гадуур — иимэ уялга Улаан-Үдын шэлэй оньһожоруулагдаһан заводой коллектив абаһан юм. Абаһан социалис уялгаяа бодотоор бэелүүлхэ тухайгаа заводой коллектив элидхэбэ. Юһэ һарын туршада бодото дээрэ 361 мянган түхэригэй продукци, тэрэ тоодо ганса сентябрь соо 41 түхэригэй продукци даабариһаа гадуур үйлэдбэрилэгдөө.

Юһэ һарын түсэбһөө гадуур 400 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэдбэрилхэ уялга мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдэө. Абаһан социалис уялгаяа бүхы дээрэнь үлүүлэн дүүргээбди гэжэ заводой коллектив омогорхоно. Манай хүдэлмэришэд түйлаһан амжалтаараа һанаагаа амардаггүй. Амжалтаяа арьбадхажа, октябрь соо бүри бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, Эхэ оронойнгоо ехэ һайндэрые ажалай шэнэ бэлэгтэйгээр угтаха гэһэн мүрысөөн бүри хүсэтэйгөөр, урган дэлисэтэйгээр цех, халаануудай хоорондо дэлгэржэ байһаар.

К. ИСАКОВ,
заводой түсэблэлгын таһагай начальник.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭЛ ДАА

Арба нэгэн һарын түсэбые дүүргэжэ, Октябриин һайндэрые угтаха гэжэ Хэлхеэ холбооной управлениин автотранспортна конторынхид шиидэнхэй.

Абаһан уялгаяа бодотоор дүүргэхэ гээшэ коллектив бүхэнэй нэрэ хүнэй хэрэг мүн. Түс конторынхид хэлэһэн үгэеэ хүргэхын түлөө оролдоно. 9 һарынгаа даабариие 111 процент дүүргээ, 80000 литр горючи алмаа.

Н. ГОРБЫЛЕВ.

ЖОЛООШОДОЙ ХУБИТА ЕХЭ

...ургаса хуряалга, таряа тушаалгын үедэ автомашинануудай ...шод аргагүй ехэ хүдэлмэри ... Хуряагдаһан ороһон таряһаа тоог дээрэ, тоог дээрэ ...бэлэдхэлэй пунктда имагтал ...жолоошодой хүсөөр зөөгдэнэ ха... Харбэа ямар нэгэн шалтагаанаар ашаанай машинын эбдэршоо һаа комбайн зогсооно гү, али бункертай таряагаа газарта адхаха ябадалшье дайралдадаг гээшэ.

Эгээл тиимэ хадань Хяагтын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо хуряалгын техникэтэй хамта автомашинануудаа һайнаар заһабарилдаг, зүбөөр хубаарилан табидаг заншалтай. Мүн городуудай автоажахынуудтай эртээнһээ хэлсэжэ, хэрэгтэй болохо машинануудые абадаг.

Энэ жэлэй ургаса хуряалгын үедэ манай колхозой тарялан дээрэ элдэб АТХ-нуудай 50-яад автомашина ажаллаа. Олонхи жолоошод даабарита ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандажа, ургаса хуряалгые түргэн дүүргэхын түлөө оролдодог байһан. Жэшээлхэдэ, колхозоймнай тракторно-тарян ажалай 3-дахи бригадада Улаан-Үдын нэгэдэхи АТХ-гай 7 автомашина хүдэлөө. Нэгэдэхи АТХ-гай жолоошод 20.000 гаран центнер ороһо таряа тоог дээрэ, 10.000 гаран центнер 30 километр зайтай бэлэдхэлэй пунктда зөөһэн байна.

Манай колхоздо ажаллаһан автомашинануудай жолоошодой дундаһаа илангаяа Иннокентий Раскопин, Виктор Паточин, Яков Волков, Алексей Чимитов, Павел Богданов болон бусад оролдосотой һайнаар ажаллажа, таряа зөөхэ даабаряа үдэр бүри 140—180 процент хүрэтэр дүүргэдэг һэн.

С. БИЛИКТУЕВ.

ЭРШЭЕЭ ҺУЛАДХАНАГҮЙ

Самсаал... Энэмнай түнгэ ногоотой, һайн бэлшээритэй нютаг юм. Бэлшээридэ дутахан тарялан нэмжыдэг. Эгээл иимэ зохид хадань XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой (Захааминай аймаг) һаалиин фермэ эндэ байрлана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ түс фермын ажабайдалда ехэхэн хубилалтанууд болоо. Малайнь байра шэнэлэгдэн заһабарилагдаа, малшадай һууха шэнэ хэдэн гэр баригдаһан. Мал ажалда үнинэй хүдэлжэ, баян дүй дүршэлтэй болоһон малшадшье фермэдэ олошороо. Эдэнэр эрхим ажалаараа колхоз, аймаг соогоо суурхаһаар үнинэй. Колхозойнгоо, аймагай һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тэдэнэр нэгэнтэбэшэ түрүү һуури эзэлжэ, оло дахин магтаалда хүртэһэн байха.

Энэ жэлдэньшье ажалайнгаа эршэ һуладхангүй, шэнэ амжалтануудые түйлэбэ. Энэ фермын һаалишад жэл соо һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө сентябриин 20-до — болзорһоонь 3 һара 10 хоногоор уридшалан дүүргэһэн тухайгаа һая мэдээсэ. Гүрэндөө 1777 центнер һү худалдаха түсэбтэй байбал, 1855 центнертэ хүргэжэ, түсэбөө 78 центнерээр үлүүлһэн байна. Фермын малшад арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, жэлэй дүүрэтэр үшөө 950 центнер һү түсэбһөө гадуур гүрэндөө худалдаха гэжэ шиидэбэ.

— Манай фермын һаалишад хэлэһэн үгэеэ хүсэндэнь хүргэхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй ажалладаг заншалтай. Тиимэһээ шэнэ уялгаяа дүүргэхэнь лабтай,— гэжэ Самсаалай фермые даагша Дамби Аюшеев хөөрэнэ.

Самсаалай фермын һаалишадай жэлэйнгээ түсэб бултанһаа урид дүүргэхэ хэрэгтэ гүүртын мал адуулагша Дамби Белигуновой хубита ехэ гэжэ сэхэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэмнай мал ажалда үни удаан хүдэлһэн, баргадашагүй баян дүршэлтэй болоһон нүхэр юм. Гансахан Самсаалай фермэдэ арбан жэлэй хугасаа соо таһалгаряагүй мал адуулагшаар ажаллана. Тэндэхи бэлшээриин газарые һайса мэдэдэг болоһон. Тиимэһээ намартаа холын бэлшээридэ, хүйтэн үбэл, хабартаа байрадань дутахано, һалхи багатай газарнуудаар малаа бэлшээхэ, гэжэ оролдодог. Намарай һэрюундэ үнеэдые хэнзэ ногоондо, тарянай үзүүртэ бэлшээхэдэ зунайхиһаа дутуугүй ехээр һү үгэдэгыень нүхэр Белигуев алдадаггүй.

Дүршэлтэй малшан гансал өөрынгөө урдахана хараад ябадаггүй. Аргатайл һаа, хүндэ туһалха, залуушуулые һайн һайхаар һургахын түлөө оролдожо ябадаг. Мүнөө тэрэнтэй хамта 18 наһатай Аюша Санжанов мал адуулалсана. Дамби Белигуев тэрээндэ өөрынгөө дүршэлые дамжуулан үгэхын түлөө оролдоно.

Б. ОЧИРОВ.

Хилын саанахи ханинар—шэнэ газар элдүүриидэг хизаарта

ВЛКСМ-эй Центральна Комитедтэ уулзалга болобо

Үнгэрөөшэ зундаа шэнэ газар элдүүрилдэг хизаарта хүдэлмэрилһэн интернациональна отряд «Дэлхэйн эдир наһан» гэжэ нэрлэгдэнэ. Хилын саанахи хүбүүд, басагад—Патрис Лумумбын нэрэмжэтэ арадуудай хани барисаанай университедэй, МГУ-гай, Энергетическэ институдай, Москвагай бусад дээдэ һургуулинуудай студентнэр—совет үүринэртэеэ хамта үнгэрөөшэ зундаа шэнэ газар дээрэхи «барилгын семестр» гадагта хабаадаа. Эдэнэр һуралсалтаа жэлэй дүүрэмсээр амарха, Эхэ орондоо бусаха аргатай байһаншье, совет хүнүүдэй ажаһуудалтай, ажал хэрэгүүдтэйнь танилсахын тула Казахстанай тала нютагуудта ерэһэн байна.

Энээн тухайдань октябриин 3-да ВЛКСМ-эй ЦК-да болоһон уулзалгын үедэ хэлэгдээ.

Залуу барилгашадай отрядууд шэнэ газарай совхозуудта хэдэн зуугаад байрын гэр, бусад байрануудые барижа, 46 миллион түхэригэй ажал хэһэн байна. Энэ гайхамшаг хэрэгтэ 18 оронoй эдэбхитэдэй хубитань бии. Тэдэнэр иигэжэ хөөрэнэ.

Хади Хабаш (Ирак):

— Энэ хадаа бидэндэ баяр түрүүлһэн ажал байхаһаа гадна, ...ажалай, хани барисаанай найрамдал хангаһан хэмжээ ябуулга болото интернационализмын ульгэр жэшээ мүн. Манай арадай аша туһада угаа ехэ юумэ хэдэг совет хүнүүдтэ зорюулжа ...лга хэнэбди гэжэ бидэнэр, гадаадын студентнэр, мэдэрээбди.

Франсуа Нгандже (Камерун):

— Империализмтай, шэнэ тухэлэй колониализмтай тэмсэхэдээ, манай оронoй залуушуул совет хүнүүдые аха дүүнэрнай, эгээн ...ханинарнай гэжэ харадаг юм. Тиимэһээ шэнэ газарта ошожо ...лаха, коммунизм байгуулгын хэрэгтэ хабаадахые арюун уялга ...тоолоноб.

Иржи Рихтер (Чехословаки):

— Совет ханинартаяа гар гарһаа барилсан ажаллахадаа, оро...даабари зангай хүсые, арадай революционно эршэ зоригые ха...бди. Шэнэ газарта ажалай һургуули гараха арга бидэндэ олгоһонь баясхалан хүргэнэбди.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь **Марина Журавлева** ажалайнь ам...тагаар гадаадын ханинарые амаршалан, баяр хүргэхэ зуураа, ...хэлээ:

«Дэлхэйн эдир наһан» гэжэ студентнэрэй интернациональна ...эршэ зориг гарган ажаллажа, комсомолой баатар габьяата ..., дэлхэйн залуу үетэнэй һаналаа нэгэдэлгын түүхэ домог...хуудаһа нээбэ.

«Дэлхэйн эдир наһан» гэдэг габшагай отрядай гэшүүдтэ «Үй...бэриин эдир түрүүшүүлдэ» гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай значогууд ...барюулагдаа.

(ТАСС).

Н. С. Хрущев Японой парламентын бүлэг гэшүүдтэй уулзаба

СОЧИ, октябриин 3. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Советскэ Союзда айлшаар ерэһэн Японой политическэ элитэ ажал ябуулагша Айитиро Фудзияма түрүүтэй Японой парламентын бүлэг гэшүүдтэй уулзаба.

Н. С. Хрущевой, Японой парламентнарай хоорондо хани ёһоной хөөрэлдөөн боложо, айлшадые һонирхуулдаг асуудалнуудта Н. С. Хрущев харюу үгөө.

Японой парламентнартай хөөрэлдөөнэй һүүл багта СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. И. Микоян хабаадаа. А. И. Микоян эндэ амархаяа һаяхан ерэһэн байна.

Н. С. Хрущев Пакистанай парламентска делегацитай уулзаа

СОЧИ, октябриин 4. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй уряалаар Советскэ Союзда ерээд байһан Пакистанай Национальна суглаанай түрүүлэгшэ Фазлул Кадер Чоудри түрүүтэй Пакистанай парламентска делегацитай Н. С. Хрущев мүнөөдэр уулзаа.

Делегациин толгойлогшо Ф. К. Чоудри Пакистанай Президент Айюб Ханһаа амаршалга ба һайн хүсэлэн Н. С. Хрущевто дамжуулаад, Советскэ Союзда аяншалхадаа хараһан, һонирхоһон юумэ тухайгаа хөөрэбэ.

Энэ хөөрэлдөөндэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Искендеров, Советскэ Союзһаа Пакистанда байдаг элшэн сайд А. Е. Нестеренко хабаадаа.

ГДР-эй правительственна делегаци бусаа

МОСКВА, октябриин 3. (ТАСС). ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Вилли Штоф түрүүтэй Германиин Демократическа Республикын правительственна делегаци мүнөөдэр нютагаа бусаба. Энэ делегаци «ГДР-эй 15 жэл» гэһэн выставкые нээлгэдэ байлсахаяа ерэһэн юм.

ГДР-эй болон СССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Внуковска аэродром дээрэ түс делегациие нүхэд Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, Д. С. Полянский, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Лесечко болон бусад совет, партийна, ниитын ажал ябуулагшад үдэшэбэ.

Аэродром дээрэ Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэд, ГДР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Р. Деллинг ба посольствын хүдэлмэрилэгшэд байлсаа.

Грузиин сайшадай илалта

Сайн набша ургуулжа абаха, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэһэнтэйнь дашарамдуулан, Грузиин Коммунис партиин Центральна Комитедые, Грузиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведые, Грузиин ССР-эй колхозникуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые, сайн промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдые, үйлэдбэриин управлениинуудай, партийна, совет, профсоюзай болон комсомолой эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые, бүхы ажалшадые КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет амаршалба.

Грузиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд 176,5 мянган тонно эрхим шанартай сайн набша бүйлүүлан болбосоруулдаг промышленностьда тушаагаа гэжэ амаршалга соо хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

Советскэ партийно-правительственна делегаци Москвагаа бусаба

Хитадай Арадай Республикын 15 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадаһан, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, ВЦСПС-эй Түрүүлэгшэ В. В. Гришин түрүүтэй советскэ партийно-правительственна делегаци октябриин 4-дэ Пекинһээ Москвагаа бусаба.

(ТАСС)

АЛТАН ШЭНИИСЭ — ажалай хэшэг



Эхэ орондоо 82.581 центнер гэхэ гү, али 503.744 пүүд шэниисэ тушаажа, түсэбөө 2,7 дахин үлүүлһэн, республика доторoo эрхимлэһэн Бэшүүрэй совхозой таряашадта энэ хуудаһан зорюулагдана.

ИНТЕНСИФИКАЦИИН ЗАМААР

ТУРУУШЫН ЖЭЛДЭ

Буряадаймнай республикын Эхэ ороной мандалда оруулһан 8,1 миллион пүүд ороохо тарьянай хахад миллиониинь Бэшүүрэй совхозой тарьяашадай ургуулһан шэниисэ. Иимэ ехэ тарья манай совхоз тогтоһооршье, мүн урдын байһан колхозуудшье гүрэнэй амбаарта оруулжа үзөөгүй юм.

Гүрэндөө хахад миллион пүүд шэниисэ тушаагаад, совхознай бардам хүрэхэ үрэһэ хүрэнтэ хаанхай, адууһа малдаа хэрэглэхэ нилээд ехэ тарья үлөөһэн. Ямар аргаар иимэ амжалта түйлагдаба гээшэб? Али энээниие зохид һайн жэл болоһоор, хура бороогой элбэг байһаар тайлбарилха гү? Үгы.

Энэ жэлые ургасада тиимэ зохид һайн байгаа гэжэ хэлэхээр бэшэ. Хабартаа хүйтэншэг байгаа. Ороохо тарьянай эдеэшэжэ байха үедэ гандажа, ехэхэн хоро хүргөө. Мүн тарья хуряаха дээрэ хура бороон орожо, яһала хохидол ушаруулһан, гэдэргэ татаһан. Тиигэбэшье манай тарьяашад, механизаторнууд баян ургаса абажа, гүрэндөө ехэ тарья тушаажа шадаа.

Энээниие юугээр тайлбарилхаб гэхэдэ, манай механизаторнууд, поли дээрэ ажалладаг бүхы хүнүүд, мэргэжэлтэд хүдөө ажахыгаа интенсификациин замаар хүгжөөхэ, баян ургаса абаха гэһэн КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэриие үнэн сэдьхэлһээ угтан абажа, тэрэниие болото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө оролдоо ха юм. Хүнүүдэй иимэ һанал бодолтойгоор ажаллажа байһые хабарай тарилгын, ургасын хойноһоо харууһалха, тарья хуряаха үедэ захаһаа обёормоор байһан.

Нэгэ иимэ жэшээ харуулая. Агроном Станислав Мартынович Петровскиин (мүнөө совхозой 3-дахи отделениин агроном) үүсхэлээр бүри колхоз байхаһаа хойшо абтаһан аад, хэрэглэгдээгүй хэбтэһэн минеральна үтэгжүүлгэнүүдые бүхыдэнь суглуулжа, шулуу болотороо хаташаһаниинь тракторaap няза даруулжа байгаад бутаруулһан. Хамта 1500 центнер минеральна үтэгжүүлгэ бэлдэгдэжэ, 745 гектар тарьялан дээрэ самолёдоор сасагдаһан байна. Тэрэнһээ гадна шэнэ абаһан минеральна үтэгжүүлгээ саахарай свёклын, кукурузын тарилгада хэрэглээ һэмди.

Минеральна үтэгжүүлгэ хэдэн жэлдэ тарья таригдажа һуларһан, хабартаа хахалагдажа таригдаха газарта тараагдаһан. Тиигэбэшье эндэһээ гектарай 100 пүүд шэниисэ хуряагдаһан байха юм.

Байгша ондо түрүүшынхеэ 2000 гектар дээрэ гербицид хоро самолёдоор сасагдажа, ургасада баһал ехээр нүлөөлһэн. Иимэ хоро сасагдаһан газарта шудэр үбһэн, урмэдэһэ гэхэ мэтэ бүртаг ногоон тэрэ дороо хосорһон байна. Хоро сасагдаһан полиин гектар бүриһөө 18—20 центнер шэниисэ абтаа гээшэ.

Мүнөө жэл тарьялангаа уһалха хэрэгтэ анхарагдаа. Һүүлэй 15—20 жэлдэ хэрэглэгдээгүй уһалууриин жэжэ системэнүүд һэргээгдээ. Бүхыдөө үнгэрһэн хабар 140 гектар уһалууриин газарта тарья таригдаһан. Энэмнай баһал ашa үрэ ехэтэй байһанаа харуулаа. Жэшээнь, Дарсак гэжэ газарта хоёрдохи жэлээ шэниисэ таригдаха 90 гектар полиие уһалжа, гектарай 2,25 центнер «Онохойская-4» сортын шэниисэ таряад, гектарай 29 центнер ургаса хуряагдаһан. Саашадаа уһалууриин газар ургэдхэхэ зорилгоор Гутайда сөөрэм баригдажа дүүрэхэ дүтэлөө. Тэрэнэй ашаглалгада ороходо 2400 га тарьялан уһалуулха арга олгохо бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ кукуруза, горох, бобы, хартаабха ехээр таридаг болоһоной ашаар шэниисэеэ эдэ ургамалнуудай удаа ургуулха, тарилгынь ургэдхэхэ арга олообди. Энэ жэлдэ нёдондоноойхиһоо 600 гектар ехэ гэхэ гү, али 8500 гектарта шэниисэ таригдаһан байна. Мотнягай добо гэжэ газарта шэнэ газар хахалагдаад, нэгэ жэл кукуруза ургуулжа, хойто жэлынь (мүнөө жэл) «Скала» сортын шэниисэ тариһамнай гектарай 24—26 центнер ороохон суглуулагдаа. Юрэдөө манай эндэ «Скала» сортын шэниисэ баян ургаса үгэдэг байшоо. Мүнөө энэ сортынгоо шэниисэ бүхыдэнь үрэһэндэ хаагаабди.

Мүн урда жэлынь горох ургуулһан 90 гектар дээрэһээ га бүриин 19 центнер шэниисэ абтаһан байна. Тиимэһээ саашадаа горох тарилга эрид үдгэдхэгдэхэ. Хэрбээ энэ жэлдэ 213 га горох таригдаа һаа, хойто жэл хоёр дахин ехэ болохо. Энээндэ үрэһэн бии.

Эдэ бүгэдын хажуугаар газар элдүүрилхэ, үтэгжүүлхэ, тарья ургуулха агротехникэ наринаар баримталагдадаг, хабарай тарилга богони болзорто үнгэргэгдэһэн. Мүн тарья хуряалгада хэды бэрхэшээл ушарбашье тэрэ богони болзорто үнгэргэгдэбэ. Энэ илалтада манай механизаторнуудай ашa габьяа ехэ. Тиигэбэшье байгша ондо 7 хүсэтэ трактор, 11 шэнэ комбайн нэмэжэ абаһамнай айхабтар урагшатай байба. Теэд совхознай газар тарьялангай бүхы хүдэлмэриие агротехническэ эрхим болзорто үнгэргэхын тула үшөө 30 хүсэтэ трактор нэмэжэ абаха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, мүнөө гусеничнэ оройдоо 27 тракторта йбди. Энэмнай хаанашье хүрэнэгүй. Энэ шалтагаанһаа боложо намарай паар хахалха хүдэлмэри жэл бүри унжагайрна.

Ороохо тарьянай баян ургаса абаха, хуряалгаа түргэнөөр үнгэргэхэ хэрэгтэмнай ажалай эмхидхэл, тэрэнэй түлөөһэ шэнэдхэн хубилалга ехэ нүлөөтэй байба. Тракторно-тарьян ажалай бригадын гэшүүдтэ түсэбһөө дээшэ абаһан ургасынь 25 процентые нэмэлтэ түлөөһэндэ үгэхөөр хараалагдаһан, комбайнернуудай ажалай түлөөһэн хуряаһан тарьянайнь зэргээр, ажалай нормо хэр дүүргэһээрнь үгтэдэг болонхой. Энэ талаар Хориин үйлэдбэриин управлениин совхозуудта хэрэглэгдэдэг болоһон гурим баримталһамнай ашa үрэ ехэ байшоо. Тарья хуряаха сезоной нормо саг соонь дүүргэһэн комбайнер бүхэндэ 10 центнер тарья нэмэлтэ түлөөһэ үгтэхөөр хараалагдаһан. Эдэ бүгэдэ механизаторнуудай урма зориг дээшэлүүлһэн байха юм.

Совхознай энэ жэлдэ гүрэнэй электростанциһаа ток абадаг болоһоной ашаар тарьянай тоогуудые түгэс оньһожоруулжа шадаа. Тиигэжэ тарья буулгаха, ашaха, сэбэрлэхэ ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулагдажа, ургаса хуряалгын хүдэлмэри хурдадхаһан.

Мүн комбайнернуудай ажал шэнээр эмхидхэжэ, загуун бүхэндэ хоёр—хоёр комбайн табижа, тэдэндэ 1—1 автомашина даалгаа һэмди. Энэ баһал зохид байшоо. Автомашинын жолоошод комбайнай эдэрхэдэ тэрэниие түргөөр заһахадань туһалдаг байһан. Иигэжэ хамтаараа ажаллахада ашa үрэ ехэтэй.

Ажалай эмхидхэл, түлөөһэ иигэжэ хубилгаһанай ашаар тарья хуряалгаа хүдэлмэриин 27 үдэртэ дүүргэһэн байнабди. Иимэ ушар урдань үзэгдөөгүй. Ургаса хуряалга дээрэ комбайнернууд Анатолий Афанасьев, Нефед Будников, Анатолий Мельников, Асей Тимофеев, Феларет Никонов болон бусад ажалай үльгэр жэшээ харуулаа. Тэдэнэр 300-гаад гектар тарья хадажа, 3500—4000 центнер ороохо сохёо.

Ургаса хуряалгадамнай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентнэр, авто-ажахынуудай, промышленно-предприятинуудай жолоошод сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргөө. Эдэнэртэ совхозой хүдэлмэришэдэй зүгһөө ехэ баяр баясхалан хүргэнэбди. Гүрэндэ түлэг тарья тушаажа байха үедэмнай гаднаһаа 150-аад автомашина ябажа байһан.

Тарья хуряалгаа, гүрэндэ тушаалгаа дүүргээд, совхозой хүдэлмэришэд үрэһэ хүрэнгээ хүсэд хаажа, тэрээнээ сэбэрлэжэ байнхай. Мүн хойто жэлэй баян ургасын үндэһэ һуури табиха, уһалагдадаг газараа ургэдхэхэ түхеэрэлгэнүүдые шэнээр бариха, уһалууриин һубаг заһаха, поли дээрэ наг шэбхэ зөөхэ, малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлдэхэ хүдэлмэри ябуулна.

И. КОЗЛОВ,
Бэшүүрэй совхозой директор.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ОХИН СООГУУР...

Тарья хуряалгые богони болзорто, һайн шанартайгаар ...гэхэ зорилгоор совхозоймнай партком тракторно-тарьян ажалай б...гада бүхэндэ политэмхидхэгшэдые табиһан байна. Би нэгэ... бригадада ажаллааб.

Бригадамнай энэ жэлдэ совхоз доторoo эгээн ехэ ургаса аб... 2318 гектарай га бүриһөө дунда зэргээр 16 центнер шэниисэ ху...ряагдаа. «Онохойская—4» сортын шэниисэ тариһан Хотогор га...газарай 300 гектарай тус бүриһөө 25 центнер тарьян тоог дээрэ ор...

Мүнөө жэлэй хуряалга дээрэ энэ бригадада 13 комбайн ...Комбайнернуудай хоорондо социалис мүрысөөн үрганөөр дэлг... Хуряалгын табан үдэрэй дүн гаргаад, эрхимлэһэн комбайнай а...гадта нэгэ эрье, 10 түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулагд... байһан. Энэ айхабтар ехэ нүлөөтэй байшоо. Гадна халаан бүх... нормо ехээр үлүүлһэн механизаторнуудта түлөөһэгүй эдеэ үг...дэг болонхой.

Хуряалга дээрэ хүдэлжэ ябаһан механизаторнуудай дунда о...гууламжын хүдэлмэри ябуулдаг, социалис мүрысөөнэй дүн гар... байгаабди. Мүн үдэр бүри «Сахилгаан хуудаһа», 5 хоногто нэгэ д...хин «Дайшалхы хуудаһа» гаргагдагша һэн.

Үдэр, һүнигүй ажаллажа ябаһан хүнүүдые амтатай һайн ...хоолоор хангаха хэрэгтэ анхарагдаа. Үнэ сэн багатай, амт... һайн эдеэ үдэр бүри бэлдэдэг. Энээндэ бригадын тогоошон А... Семеновна Пашкова ехэ габьятай. Поварой тусхай һургуули ду...гэһэн энэ нүхэрнай полиин баатарнуудта амтан эдеэ бэлдэжэ, б...гадын магтаал хайрада хүртөө.

Тарья хуряалгын үедэ Мухар-Шэбэрэй Культурын байшан... уран һайханай коллектив манай бригаданууднаар ябажа, конц... харуулһан. Мүн үдэшэниинь һонирхолтой лекци, хөөрэлдөөнүүд б...логшо һэн.

Полевой станай газаа тусхай самбар дээрэ совхозой гүр... тушааһан тарьянай тоо үдэр бүри харуулагдажа, бүхы зон һони...ходог, тэрэнэй хажууда сугларжа хөөрэлдэдэг болоһон, Иигэжэ с...циалис мүрысөөнэй охин хуряалгын эхилхэһээ хойшо дүүрэтэ... замхаагүй.

Ш. УЛЗЫТУЕВ,
1-дэхи бригадын политэмхидхэгшэ.

УРМАТАЙ, ЗОРИГТОЙ ЯБАГДАА

Комбайнер А. АФАНАСЬЕВ хөөрэнэ



Хүдөө ажахые интенсификациин замаар хүгжөөхэ түрүүшын жэлдэ совхозоймнай тарьяашад баян ургаса абажа, баяртай, хүхюун. Бидэ комбайнернуудшье олон зоной хүсөөр ургуулагдаһан тарьяе заашье гээнгүйгөөр, саг соонь хуряажа абаха гэжэ оролдообди.

Хуряалгада бэлдэжэ байха үедэмнай аккумулятор дутална. Тиихэдэнь комбайндаа «ПД—10» түхэлэй пускач тааруулаа һэм. Энэмнай зургаадолоон жэлдэ зоболгүй хүдэлгэгдэхэ байха.

Тэрэнһээ гадна «СК—3» комбайнай хойто хоёр бишыхан мөөрнүүдые урдахи томо мөөрнүүдэй мурөөр ябахаар тааруулха гэжэ бодоһоор үнинэй һэм. Харин энэ һаналаа мүнөө жэл бэелүүлээб. Комбайнаа заһабарилжа байха үедөө хойто голыень ута болгожо үгөөб. Энээнэй ашаар комбайн угаа ульгам ябадаг, илангаяа үгсүүр, элһэтэй газарта шуумайгаар гарадаг болонхой.

Ургаса хуряалгын үедэ клёпко олон хэрэгтэй болодог. Тиимэ хадань клёпко хэдэг түхеэрэлгэ зохёогооб. Мүнөө хэдэн минута соо зуугаад клёпко хэхэ аргатайбди.

Гадна гидронасосһоо гараһан түмэр хоолойе р... хоолойгоор һэлгэһэмни ... зохид болошоо.

Тарья хуряалгын үедэ ... ног бүриин дүнгөөр ... сөөндэ хэдэн удаа манай ... гат түрүүлжэ гараа. Нэгэ ... хони, 16 түхэриг мүнгэн ... да хүртөөбди. Имэрхүү ... нал комбайнернууд Ст... Ткачев, Асей Тимофеев г... дэй агрегадууд абанхай.

Манай агрегат энэ жэл ... гаран гектар тарья хур... 6 мянгаад центнер ор... тоог дээрэ оруулаа. Энэ ... урматайшье, зоригтой... ябагдаа.

Зураг дээрэ: А. Афана...

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ҮҮСХЭЛЭЭР

Ургаса хуряалгын үедэ бүхы техникээ һаадгүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ гэжэ совхозой бүхы механизаторнууд оролдоһон байна. Хуряалгын эхилхэһээ урид бүхы комбайнууд, тракторнууд заһабарилагдан бэлдэгдэһэн. Бүхыдөө 62 комбайн хуряалга дээрэ ябажа гараа.

Комбайнуудаа бүхыдэнь 4 бүлэг болгожо хүдэлгөөбди. Тиигээд бүлэг бүхэндэнь нэгэ-нэгэ мастер-наладчик табигдаа. 1-дэхи бүлэгтэ Санжа Содбоев, бэшэндэнь Бато Бальжинимаев, Савелий Слепнев, Бадмажап Намдаков гэгшэд мотоциклаар ябажа, комбайнернуудта туһалдаг, тэдэнэй захил дүүргэдэг байһан. Эдэнэрэй үүргэ тарья хуряалга дээрэ ехэ байһан.

Эдэнэрһээ гадна хоёр бүлэг нэгэ-нэгэ механигуудта даалгагдаа. 1-дэхи, III-дахи бүлэг комбайнуудта механик Трутков, 2-дохи, 4-дэхи бүлэгүүдтэ — механик Очир Санжиев ябажа гараа. Механигуудта техническэ туһа хүргэхэ мастерской, электрын хүсөөр гагнаха түхеэрэлгэ үгтэнхэй. Эдэ механигууд мастер-наладчигуудай захилаар ябадаг юм.

Электрын хүсөөр гагнуури хэхэ түхеэрэлгэ «МТЗ—2» тракторта хабсаргагдажа хүдэлгэгдэдэг болонхой. Энээнэй ашаар тиимэ гагнууриин түхеэрэлгэдэ тусхай мотоор хэрэглэгдэхэеэ болёо.

Комбайнер Анатолий Афанасьевай үүсхэлээр «СК—3» комбайнда тусхай аккумуляторай орондо тэрэниие носоохо пускач тааруулагдаа. Мүнөө тиимэ өньһон 6 комбайнда табигданхай.

Эдэ бүгэдын ашаар тарья хуряалгаа тон богони болзорто үнгэргэжэ шадаабди. Мүнөө механизаторнуднай комбайнуудаа аршажа, сэбэрлэжэ, мастерскойн газаа табина. Октябриин 1-һээ намарүбэлэй заһабарилгын хүдэлмэри захалаа. Тиигэжэ ерэхэ хабарайнгаа тарилгада техникээ баһал һайнаар бэлдэхэ хүсэлтэйбди.

Б. ЧЕРУБЕЕВ,
совхозой главна механик.



Совхозой оньһожоруулагдаһан тоог дээрэ.
Н. ФЕДОРОВОЙ фото.



Жолоошон Александр Данилов тарья хуряалга дээрэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараа.
Б. ГЫЛЫКОВЭЙ фото.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной октябриин 6.

ЗУРАГЛАЛ

АЖАЛ ХҮНИИЕ ШЭМЭГЛЭДЭГ

Намжаа ургэн полинуудтаа нэбшын ургаһан тарьягаа охорхон саг соо гээлтэ, хоролтогүй хуряан абахабди гэжэ Бэшүүрэй совхозой механизаторнууд үгэеэ үгэһэн юм. Таляан ехэ полинууд дээрэ тордиһогүйгөөр ажаллажа байгаа механизаторнуудай диилэнхи хубинь дэлисэ ехэтэй, зориг дүүрэн, хүсэл түгэлдэр, хүдэр шамбай залуушуул һэн! Тэдэнэйл халуун оролдолгоор совхоз гүрэндөө 82 мянган центнер тарья тушаажа, уялгаяа үлүүлэн дүүргэжэ шадаа ха юм.

Ажалша хүдэр хүбүүдэй ажал, амаралта, тэдэнэй хүсэл зорилгые харуулха хүсэлэнтэй хэдэн зураглалнуудые доро толилхомнай.

I. ЦЫДЕН-ЖАП

Совхозой I-дэхи отделениин тарьянай тоог дээрэхи хүдэлмэришэдэй эдеэлэлгын набтар ута гэрэй хэрэлсы дээрэ хоёр үбгэд тамхилжа һуунад. Нэгэ үбгэниинь омогорхол болоһон оодохон шара һахалаа эльбэжэ, һулагүй хоолойгоо заһаад:

— Буджаагайш хүбүүн барагтайл угай хүбүүн гээшэ, — гэнэ. — Шэг шарайгааршье сэлмэг. Гансал гарынь лэ шабартал байшоогүй һаань, болоол даа.

— Энээхэн хүбүүнш тугаарай трактор дороо ороно, гарана. Нэгэ юумэниинь һалаал гээшэ бээ.

— Хай даа, унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй эдэ үдэрнүүдтэ.. заһархаар юумэниинь юм гү, али.. тархишье, мэдэхэ байбал...

Үбгэдэй хөөрэлдөө шагнаһанайнгаа удаа, трактораа заһажа байһан хорёод гарама наһатай, задарюун улаан хүбүүндэ һэмээхэн дүтэлжэ, шангаар:

— Сайн, Цыден-Жап! — гэбэб.

Ухибүүн наһанайм хани сошонгёор эрьебэ.

— Сайн, сайн.

— Иимэ ажал соо, трактораа эбдэхэеэ айхаеэ яанаш?

— Буджаагай Цыден-Жаптай бүладаар хэһэн тракторшье тэсэнэгүй гэжэ ойлгыш,— гээд бүдэхеэр энеэбэ.

— Тиимэшье гээшэ гү даа, тэнэгээр үгтэһэн гиимэ хүшэнтэй юуншье тэсэхэб даа,— гэбэб.

— Үгы, таамнай техникэ гээшые тэргэ шэнги һанажа болоот, тэлэг хүсэн эндэ хэрэгтэйһээ гадна, сүлдэрхэй бодол, сэдьхэл зүрхэн дуталзадаг юумэл.

Цыден-Жап түрүүшынгээ жэл тракторай «жолоо» барижа ябагшадай нэгэн юм. Һаяхан хүдөө ажахые механизацилха һургуули дүүргээ. Отделениин бригадир, эрхилэгшэд Цыден-Жапта далайнай даядаһан болоһон, эбдэрхэй эзэгүй трактор заажа үгөө һэн гэхэ. Тэрэ тракторыень Будажанов унтаха нойргүй заһаа. Мүнөө үдэр бүри 10—12 гектар намарай паар хахалив. Үдэрэйнь нормо 5 гектар үлүүтэйхэн юм.

Тээ нэгэ хадын дээрэ, доро ороһоонойнгоо удаа, Цыден-Жап трактораа хүдэлгэбэ. Хүлэгынь «тэсхэб, тэсхэб» гэһэндэл тэнгэри өөдэ байр хара утаа туyһаар наярхай түерхэй болошобо. Нүхэрни ухибүүндэл баярлажа:

— Үдэшэ механизаторнуудай байра ерээрэй, хөөрэлдэхэбди,—гээд «ДТ»-гэйнгээ табадахиие хадхажа, Хуһатын поли тээшэ шаглаа һэн.

II. БЭЕЛҺЭН ХҮСЭЛ

Ухибүүн бага ябахаһаа хойшо хүн бүхэн ой ухаандаа хэн болохоёо хүсэдэг, шэбшэдэг! Тэрэ хүсэлынь хэдэн удаа һэлгэхэ, заримдаа бэелхэ, бэелхэшьегүй байдаг гээшэ ааб даа. Шэбэртын дунда һургуулида 10-аад жэлэй саана Владимир Жалсанов бидэ хоёршье тиимэ хүсэлдэ нилээхэн лэ абтаһан байһабди. Бинь геолог болохо хэбэртэй, Володимни далайн томо корабльнуудай капитан—дэлхэйн бүхы оронуудай томо портнуудые харахаар бэсэ зэһэхэ. Харин мүнөө геологшье бэшэ дэлхэйн томо портнуудыешье үзөөгүй Володитоёо Тарбагатайн полидо ушарнабаб. Володя өөрөө Алташа нютагай хүбүүн юм. Би өөрынгөө нютагай тарьялан дээрэ һургуулиингаа ханитай уулзахаяа хүлеэхэһээ наана, мүнөө хаана, яаныеншье мэдээгүй ябаа һэм.

Үнөөхил гүйлгүүр хара нюдэд, гогтууригүй яруу аяг зан, маряагүй бэе, гансал гожогор үндэр болонхой. Нюур шарайнь бэежэжэ, шүрбэһэлиг шандааһаар гүйсөө гэжэ тэмдэглэхэһээ гадна бэеэ мэдэнги, эрид зан нюур хараса дээрэһээнь ойлгоо һэм.

Үмдэжэ ябаһан хубсаһаарнь харахада, һаяхан сэрэгэй албанһаа бусаһан хэбэртэй. Володя намайе хараһаар комбайнһаа буужа, гарыем барингаа:

— Эх, нүхэр, хаана хэзээ һүүлшынхиеэ харалсаһанаа мартаалби. Эндэ тарья хадахаяа механизаторнуудай һургуулиһаа ерээ һэм. Һара шахуу болохом. Һургуулиингаа һүүлээр нютагтаа ажаллаа һэм. Сэрэгэй алба дүүргэжэ, нёдондо ерээб. Удаань Бага-Хунилын 2 жэлэй механизаторнуудай һургуулида орооб. Хойто намар дүүргэжэ, ургэн мэргэжэлтэй механизатор, үшөө механигай үнэмшэлгэ абахаб,— гэжэ хөөрөө һэн.

«СК-3» комбайнайнь бункерһаа шүрэ астан шэниисэ машинын кузов руу соожоно. Комбайн машинын наяраахай, тэерээхэй соо олон юумэ хөөрэлдэхэ саг туха байбагүй. Нүхэрэйнгөө яраһые ойлгожо:

— Дахин уулзатараа баяртай,— гэбэб. Владимир Жалсанов комбайн өөдөө гарахадаа, һаяар тарьягаа хадажа дүүргэхэмнай, һүүлшын гектарнууд лэ үлөө, уулзахабди,— гэжэ найдуулаа бэлэй.

3300 гектар шэниисынгээ тарьялан дээрэ 16 комбайн хүдэлгэжэ, һүүлшынгээ гектарнуудые хадажа байһан 1-дэхи отделениин Добуунай полевой стан дээрэ ерэжэ, Хүндэлэлэй самбар дээрэ харахадам, Владимир Жалсановай нэрэнь 3-дахи һуурида томоор бэшээтэй байгаа һэн.

Нүхэрэйнгөө амжалтаар баясаха зуураа:

— Бэрхэш, капитан! — гэжэ магтабаб.

Тэндэ байһан амбаарша Цыден-Дамба Дугаров:

— Ямар капитантаяа хөөрэлдэбэш? — гэжэ асууба.

— Далайн капитантай.

Урма зоригоо мохонгүй урагшаал зоригтойгоор дабша. Алдар нэрэ руу нэгэл харгы—ажалай харгы абаашадаг гэжэ мэдээрэй минии нүхэр Володя!

III. ХҮБҮҮДЭЙ ЗУГАА

Добуунай захын урагшаа хараһан томо сонхотой багахан гэр соо отделениин механизаторнууд байрладаг байба.

Затагар харанууд ороод, буряад хүбүүд гэр соо хөөрэлдэжэ, энеэдэ зугаатай тамхилжа хэбтэнэд. Минии ороходо ехэд хүхюутэй юушьеб хөөрэжэ, бэшэнээ «далайдань» гаргажа байһан хүбүүн дуугаа замхааба гэжэ ойлгобоб... Владимир Жалсановтай суг һурадаг Алексей гэжэ 19-тэй хүбүүн намайе таниха болоһоороо:

— Пантелей хөөрэ, хөөрэ, энэш студент, манай Хальбын хүн,—гэбэ.

Пантелей гэгшэ һаглагар шара үһэтэй, хүйтэншэг харасатай хүбүүн хөөрөөгөө эхилбэ:

— Хоолой, хотым хаахая байһан хэсүүхэн нэгэ үбшэнтэйб, тэднад мэдэхэ гүт? — гэжэ бэшэндээ хандана.

— Архиин гү, али тамхинай гү?

— Тархиин, гэдэһэнэй...

— Таанад, толгойнууд, таба дахин олоншье болоо һаа, таахагүй хат, зобоонгүй хэлэһүү, тэрэ үбшэмни залхуугай,— гэбэ.

— Залхууш үбшэн бэшэ гээшэл, — гэбэ нэгэниинь.

— Һэ, тэнэг, залхууш элэгэшэгүй үбшэн гээшэ,— гэжэ Пантелей хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. — Залхуутаяал хахасабал, жэргэн дэгдэһэн гургалдай боложо, бүхы совхоз соогоо суутай нэгэн болохо һэм. Үдэр бүри 2 нормо, үгы гэбэл 3-ые дүүргээд, шангуудыень хармаанлажал байгдаха һэн.

Хүбүүдэй нэгэн:

— Халаглажа һуухынгаа орондо, тэрээхэн нүхэрэйнгөө амин голыень оложо оложо, тэһэл бажуугыш, тиигэбэл ажалай баатар, олоной омгорхол болохолши,— гэбэ.

— Аа, ши хани нүхэрөө тэһэ бажуу гэжэ зааба гүш? Харин би шамайе шүүһэнэйш гаратар бажуухам,— гээд. Пантелей хажууда... наар дээгүүрээ ана мана носо... Диилдэхээ байтарнь, Баяр ...төө туһална. Хөөрүү Пантелей сэеэ бууралба...

Нара ороод, боро хараанай ...һон хирэдэ Цыден-Жап Бу... трактораа тушаагаад, 9 гект... хахалаад, полевой станаа ...һэн. «Байрадаа орожо, нюур ...угаагаад гарахам»,— гэхэдэнь ...хэртэеэ механизаторнуудай го...хин ошолсобоб.

Гэр соо хон жэн, үнөөхи ...хүбүүдш үгы хэбэртэй. Гэрэл ...ха гээд Цыден-Жап включате...дэрбэ. Углууһаа хэншьеб:

— Дэмы бү бэдэрагты. П... хуряалга дүүргэһэнэйхиие ...адислаа,—гэжэ харюусаба.

Нүхэрни гэнтэ уурта абта...

— Архи уугаа аал? Үхэ... хойн духашни... Мыл, мыл ш... Энэдхэгэй океанай кашелоду... ябал, хахад үдэрэйнь хүн... болохогүй аад, хүсэрхэхэ ... олоол,—гэжэ харанхыда һа...

...Намжаа намарай намжаа ... Шэбэртэ тээшээ гэшхэлнэбди. ...ден-Жап бидэ хоёрой орой ... одо мүшэд ониб-аниб эмнисэгээ... Нүхэрни эсэнги. Бага наһаа, ...һан элдэб ябадалнуудаа, аж...лай элдэб ушарнуудые хөөра...ди. Шэбэртэеэ таа дүтэлөөд, с...галнуудай эли харагдадаг ... байхада, Цыден-Жап намдаа ...хэлээ һэн:

— Ородой уран зохёолшо ...кий чудагууд дэлхэйдэ унга ор...гэжэ хэлээ бэлэй гү... Имаа ...гуудай» хүсөөр бүхы ургаса ...дажа, гүрэндөө хахад миллион ...шэниисэ тушаагдабал даа.

Ц. ШАГЖИ...
Шэбэртэ нютаг.

ШҮЛЭГ ЗОХЁОЛГЫН ТУХАЙ

Редакциhаа: «Буряад үнэн» газетын уншагшад, залуу бэшэгшэд hүүлэй үедэ олон шүлэгүүдые манай редакцида эльгээжэ үргэлжэлhөөр. Энэ ушар ехэтэ hайшаагдана. Теэд шүлэгүүдэй олонхинь удхынгаа, уран hайханайнгаа талаар бүдэхи, болон, авторнуудай hанаhан хүсэhэнөө уран үгөөр хүсэд гаргажа шадаагүй дээрэhээнь хэблэгдэнэгүй.

Эдэ нүхэдтэ туhаламжа болгон поэт А. Бадаевай нүхэр ёhоной зүбшэл эндэ толилогдобо. Энээнhээнь манай бэшэгшэд ехэхэ туhаламжа оложо абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

1. Эхилэн бэшэгшэдэй шүлэгүүд тухай

Эхилэн бэшэгшэдтэ түрүүшын шүлэгүүдынь бодото туhаламжа үзүүлэн, алдуу дутууень элирүүлхэ, зүб замдань оруулха гэжэ хэблэлэй газарнуудай, бидэ, зохёолшодой нангин уялга юм. Туhаламжа үзүүлэгдэнэ гэхын аргагүй. Энэ зорилгоор эхилэн бэшэгшэдэй hайн, hайн шүлэгүүд хэблэлдэ толилогдо... шүлэг рассказуудайнь шэн... гаража, уран зохёолшодой холбооной дэргэдэхи литературна консультациин зүгhөө тэдэндэ олон заабари үгтэжэ байдаг юм.

Тиимэ байбашье, эхилэн шүлэг олонхи нүхэднай өөhэдөө «шүүhэндэ эдеэшэнэ» гэжэ гү, али хараа байса туhаламжагүйгөөр шүртэнгүй үлэшэдэг. Эндэ хэлэжэ байhан зэмэлхын аргагүй. Хэрбээ шүлэгэй суглуулбаринуудай ... шүлэг яажа бэшэхэ тушаа номуудай гарадаг байбалнь. ... бэлэй. Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Гунга Туденовэй «Буряадай шүлэг зохёолго» гэжэ шэнжэлхы удхатай ном хэдэн жэлэй саана гарабашье, үсөөн тоогоор хэблэгдэhэн тула үни хараншанхай, тэрэнь имагтал ... хэлэн дээрэ бэшэгдэнхэй.

Шүлэг бэшэжэ туршагшадай олон байдаг тула мүнөөдэрэйнгөө хөөрэлдөө поэтическэ мэргэжэлдэ зорюулхамнай. Шүлэгшэдэй олондо гайхаhаhай үлүү ха юм даа. Хэншье залуу ябахадаа зүрхэн соогоо мүндэлhэн арюун hайхан hанал бодолоо, дура сэдьхэлээ уран гоё шүлэг, дуун болгожо, орон нютагаа, түрэл байгаалияа, ажал хүдэлмэриеэ, залуу наhаяа, инаг нүхэрөө магтахаяа хүсэhэн байха. Теэд барандаа поэдүүд болодоггүй, ошо ошотороо олонхи нүхэд залуугайнгаа туршалга орхин, наhанайнгаа мэргэжэл олодог, тиихэдэ үсөөхэниинь лэ бэлиг шадабариингаа ашаар литературадаа үлэдэг жэшээтэй.

Манда элдэб хүнүүд түрүүшын туршалгануудаа эльгээнэ. Эдэнэй дунда hурагшадhаа гадна, Эхэ ороноо хамгаалгын дайнда ябажа ерэhэн габьяа түгэлдэр нүхэдшье, мүнөө үеын сэрэгшэдшье, hаншагаа сайhан үбгэдшье ушарха юм. Иигэжэ хүнүүдэй шүлэг бэшэдэг ушар манай совет үедэ ажаhуугшадай соёл болбосоролой хэмжээнэй улам дээшэлжэ байhые элиршэлнэ.

Эдэ нүхэдэй эльгээhэн зохёолнуудта яhала зохидоор бэшэгдэhэн мүрнүүд, бадагууд, (үсөөн ушарта шүлэгүүд) ушардаг. Гэбэшье залуу авторнуудай туршалгада ехэхэн дутагдалнууд бии байна. Дутагдалтай байхашье ёhотой. Хэн хажуургшанай түрүүшын мүр далайса ехэтэй, жэгдэ сэбэр байгша hэм. Шүлэг бэшэлгые энээнтэй жэшэмээр. Энэ сасуулга нэгэ талаараа зүб байбашье, нүгөө талаараа буруу. Юундэб гэхэдэ, залуу хажууршан яhала хүлэржэ, зобожо, ядахын сагта дунда зэргын хажууршан болодог бшуу. Харин ёhотой поэт болохоёо хүсэхэhөө гадна, бэлиг талаан хэрэгтэй байдаг.

Эхилэн бэшэгшэдэй шүлэгүүд ехэнхидээ адлихануудд, уран hайханай хэлбэригүй нэгэ хүнэй бэшэжэрхиhэн мэтээр үзэгдэдэг. Энэ юун дээрэhээ болоноб? Тэдэнэр түрэлхи хэлэеэ, ород, буряад литератураяа, арадайнгаа аман зохёол, шүлэг зохёолгын ёhо гурим хүсэд hайнаар мэдэдэггүй, өөрынгөө ажалда олонхи ушарта хайша хэрэгээр хандадаг, яаража бэшээд, тэрэнээ заhаха, мүлихэ гээшые хэрэгсээдэггүй хэбэртэй.

Бэшэhэнээ hайса заhаха, мүлихэ гээшэ уран зохёолшын гол шанар шэнжэ мүн. Ородой агуу ехэ уран зохёолшодые абажа үзэел даа. Тэдэнэр зохёолнуудаа хэды удаа заhаhан, зураhан, шэнэлhэн байдаг гээшэб. Л. Н. Толстой «Анна Каренина» гэhэн романаа арбаад дахин шэнэлжэ бэшэhэн. М. Ю. Лермонтов «Демон» гэжэ поэмэдэ hаhа баатараа заhабари оруулжа байhан юм гэдэг. Тиимэhээл тэдэнэй зохёолнуудhаа бидэнэр hургаал абажа байнабди.

«Алдууень заhажа мүлеэд төгөлдэр болгохын тулада найданаб» гээд шүлэгөө эльгээдэг нүхэд үсөөн бэшэ ушардаг. Хэрбээ сабхи оёдог хүнэй хүсэд оёгдоогүй сабхиие дурадхабал, саашань тэрэниень хэн оёжо hууха бэлэй. Hөөргэнь бусаана бэзэ. Теэд сабхишан тиимэ сабхияа эльгээхэшьегүйл даа. Харин зарим нүхэд болоодүй түүхэй шүлэгөө таhалгаряагүй эльгээжэл байдаг. Тэрэниие ехээр зэмэлээдшье яахамнайб, саарhан дээрэ нэрэеэ барлуулхаяа хүнэй гаразр шүлэг бэшүүлээд, авторынь болохо гээшэ дэмы. Яарангүй заhаад, мүлеэд шүлэгүүдээ эльгээгээ hаань, өөhэдтэньшье туhатай, хэблэлэй газарнуудташье нэгэ бага сүлөө болохо байгаа бшуу.

Коммунизм байгуулжа байгаа арад зонойнгоо гайхамшагта ажал хэрэг, жаргал түгэс ажабайдал гүнзэгыгөөр, зүбөөр харуулха гээшэ уран зохёолшо бүхэнэй нангин уялга болоно. Энэ үүргэеэ хүсэд дүүрэнээр бэелүүлхын тула уран зохёолшо эрдэм hургаалаа саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, мэргэжэл шадабаряа hайжаруулха ёhотой.

«Hайнаар яажа бэшэхэб?» гэhэн асуудал эхилэн бэшэгшэдэй урда эгээ түрүүн гарадаг. Энээндэ хэдэн үгөөр харюусахань хүшэр.

Бодото поэт гээшэ дэлхэй юртэмсые тойроод болжо байгаа юумые өөрын нюдөөр ажаглаха, тиигээд хараhан үзэhэнөө зүрхэн соогуураа шүүбэрилэн гаргажа, хүнүүдэй этигэмээр, туhатай юумэ тэрээнhээ ойлгожо абамаар, уран hайханай аргаар хөөрэжэ үгэхэ зэргэтэй. Ондоогоор хэлэхэдэ поэт хүн бусадhаа үлүүсэ мэдэхэ, тэдэнhээ нэгэ алхам урид дабшажа ябаха уялгатай.

Эрхим зохёол бэшэхын тула бэлиг талаантатай байхаhаа гадна, хэлэхэ гэhэн зүйлөө тон hайнаар мэдэхэ хэрэгтэй. Манай мэдээжэ уран зохёолшод ажабайдалтай холбоо барисаагаа таhалдаггүй, зариманиинь хүдөөдэ гү, али хото городто ерээдүйнгөө зохёолнуудай геройнуудтай хамта ажаллажа байдаг. Энэшье гайхалгүй. Ажабайдалтай hайса танилсаагүй hаа, арад зонтоёо элдэб бэрхэшээл дабалсаагүй hаа, гарайнгаа, алиа холгоолсоогүй hаа, уншагшадтаа hайшаагдаха зохёол бэшэхэнь бэрхэтэй.

Хэрбээ Барадий Мунгонов багаhаа хара хүдэлмэри хээгүй, хэдэн жэлдэ газетын хүдөө ажахын таhагта ажаллахадаа хүдөө нютагаар ябажа, хүнүүдэй hуудал байдалаар hонирхожо байгаагүй hаа, орон доторoo мэдээжэ болоhон «Харьялан урдаа Хёлгомнай» гэжэ романаа бэшэхэ байгаа гү? Үгы бэд даа.

Бэлигтэй залуу поэт Даши Дамбаев ажабайдал шэнжэлхэ зорилгоор түмэр замай барилгада баруун Сибирь ошожо хүдэлөөд ерэхэдээ, иигэжэ бэшээ hэн:

Гал сахилса
Гандаhан газар түнхижэ,
Хайр шулуун, дэгнүүл шорой
Хамха сохин шэдэлнэб.
Хүнгэн бэшэ
Хүрзын эшэ
Хүдэр гар соом шэшэрнэ...
...Хүрьhэтэ газарай гүн сооhоо
Хүлэр мүнгэн шүлэглэл
Хүрзэ бараад уудалнаб.

Мундуу ажалай охин соогуур түрэhэн эршэ зоригтой эдэ мүрнүүд хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл дайрангүй үлэхэ аал? Даши Дамбаев мүнөө ЛВРЗ-дэ слесарь-монтажнигаар хүдэлжэ байхадаа, хүдэлмэришэн анги тухай поэмэ бэшэжэ эхилэнхэй.

Үшөө нэгэ жэшээ. Эрдэни Дугаров Хоринн аймагай Анаагай совхозhоо нёдондо түрүүшынгээ шүлэгүүдые редакцида эльгээhэн байгаа. Тэрэнэй «Hалхин» гэжэ шүлэгтэнь иимэ мүрнүүдые олонобди: «Губээ талын саhые газарайнь гаратар хуулана» (үлеэнэ бэшэ, харин-хуулана!), «Хашаа, хорёо, гэрнүүдые хүр саhаар мансылна» (хушана бэшэ, харин хүр саhаар мансылна!). Этигэмээ образуул бэшэ гү. Поэт хүн лэ иигэжэ бэшэхэл! Саашадаа шүлэгэйнгөө шанар hайжаруулха талаар оролдоно: аллитераци болон рифмэ шүлэгтөө шадамараар хэрэглэнэ.

Манан сагааранхай
Мандаа нарые тохоо.
Эсэгэм сагаа харанхай...
Эсхэн сабшаба тунга ногоо

«Сагааранхай — сагаа харанхай», «тохоо—ногоо» гэhэн рифмэнүүдтэй эндэ ушарнабди. Мүн шүлэгэй мүрнүүдэй толгой холбожо бэшэнэ: «шамдаа—шамдан», «эсэгэм—эсхэн».

Шүлэг бэшэлгэдэ иимэ харюусалгатайгаар, ухамай наринаар хандажа ябаhан Эрдэни Дугаровай жэшээ эхилэн бэшэгшэдтэ туhатай хэшээл болохо бэзэ.

Харин олонхи эхилэн бэшэгшэдэй эльгээhэн туршалгануудай юуншье болодоггүйнь гэмшэлтэй. Захааминhаа hурагша Бальжанов Бадмажаб эхин түрүүн бэшэhэн шүлэгөө наашань ябуулжархёо:

Эхын юрөөл
Hургуулида ороходом эжым
Hайхан юрөөл хэлээ hэн.
«Дабхи урагшаа hуран».
Мартахагүйб хэлэhэн үгынь.
Толгойем эльбэн гараараа
Сээжэдээ дахан намаяа
Сэсэн мэргэн үгэнүүдые
Сээжынгээ оёорhоо гартаа:
«Хүбүүн шинии урда
Сэлигдэн нээгдээ харгы.
Жаргалта hайхан коммунизмда
Ажаллан, hуран дабхихы
Олон мянган ажалшад
Ололсоо танда жаргал.
Ерээдүйн сагай эрхэтэд
Ашынь харюулханъ сохом».

Эгээ түрүүн hургуулида ороходомнай хайрата эхымнай захиhан үгэнүүд хэзээ мартагдаха бэлэй. Залуу нүхэрнай бодото байдалаа шүлэгөө hабагшалаа. Энэнь hайн. Хэды оролдоошье hаань, эдэ мүрнүүдынь шүлэг бэшэ, юрэнхы хэлэлгэ болошоо. Энэнь муу.

Эдэ бүгэдэ гансашье Бальжановай бэшэ, харин эхилэн бэшэгшэдэй баранай дутагдал байhан хойнонь, тэдээндэ туhаламжа болгон, буряад шүлэг зохёолгын юрэнхы гурим тушаа удаадахи хөөрэлдөөндөө хэлэхэбди.

Алексей БАДАЕВ,
поэт.

Москвада Девичье поле дээрэ Лев Толстойн памятник нээгдэхэ юм. Скульптор А. Портянко, архитекторнууд В. Соколов, В. Богданов гэгшэдэй бүтээхэ тус памятник иимэрхүү түхэлтэй байха. Зураг дээрэ: памятнигай модель бодото хэмжээгээрэ.
АПН-эй фото.

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛ—ГОЛ АНХАРАЛДАМНАЙ

Шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ тухай асуудал манай совет олониитын урдэ табигдахаhаа гадна, тэрэ тоодо ... депутадуудай тон ойрын хэрэг болоно.

Ушар тиимэhээ арадай гэгээрэлэй талаар манай городской Совэдэй саг үргэлжын комиссиинхид залуушуулые hурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхараа оруулхын хойноhоо ехэтэ оролдоhон. Манай комиссида дүн хамта 26 депутадууд хабаадалсана. Тэдэнэй ажал хүдэлмэреэ квартал бүриин түсэблэдэг. Арадай гэгээрэлэй талаар гайхид маанадта эдэбхитэйгээр ... Түсэбэймнай дүүргэлтэ hара бүхэндэ нэгэ дахин гү, али хоёр ... шалгагдадаг. Тэндээ гол түлэб ... ниитын hуралсалай, hуралсал-хүмүүжүүлгын асуудалнуудые, ... саад, интернат hургуулинуудай ажал хүдэлмэри, барилга болон бусад олон янзын зүйлнүүдые ... байнабди.

... үргэлжын комиссиин ажал ... үрэ дүн олониитэтэй ... холбоо барисаатай байhан дээрэ ... дулдыдана. Ушар тиимэ ... энээниие гол хараадаа абадаг ... Жэшээнь, Железнодорожно ... тухэреэн сүүдхэ соо hура... үхибүүдэй бүлэгүүдые шалгаад ... комиссиингаа заседанида ... hургуулиин директорнууд болон хүмүүжүүлэгшэдые урижа еруулээ hэм. Тиихэдээ дүй дүршэлөө халан ... эмхидхэгдэhэн, багшанар... ехэхэн эрилтэ табигдаhан байна. ... лэ иимэрхүүгээр хүүгэдэй саадуудай ажал хүдэлмэри тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ hэмди. Түсэбөө табихадаа, бодото ажал хүдэлмэри ябуулхадаашье шэнэ онол арганудые хэрэглэхын хойноhоо оролдоно гээшэбди.

Тэрэшэлэн депутадай комиссиин гэшүүд бусадшье асуудалнуудые эдэбхитэйгээр шиидхэлсээ. Жэшээнь, депутат нүхэр Ермихин 65-дахи саадые барилгада хододоо хамааралсаа.

Гадна манай комиссиинхид интернат hургуулинуудта болон хүүгэдэй саадуудта ямар үхибүүдые абаха хэрэгтэ туhална. Тэрээнэй ашаар туhаар мүнөө хүүгэдэй ясли болон саадуудта яhала зохистой гурим байгуулагданхай.

Саашадаа багашуулай эмхи зургаануудые бариха талаар 1964 оной түсэбые бүрин гүйсэдөөр бэелүүлхэ хүсэлтэйбди. Тиихэдээ барилгын шанарые хододоо шалгажа байхабди.

Зарим предприятинуудай болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд өөрын хүдэлмэрилэгшэдэй үхибүүдые хүүгэдэй саадта байгуулхын хойноhоо оролдоод, харин гэр байрануудые түхеэрэлсэхэ, барилсаха тушаа ямаршье анхарал хандуулнагүй. Энээнтэй мүн лэ тэмсэжэ байнхайбди.

Депутадай комиссиинхид гаргагдаhан тогтоол шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын хойноhоо оролдодог. Энээнэйнь ашаа туhаар hургуули болон багашуулай эмхинүүдые бариха түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Мүнөө жэлдэ үшөө хоёр hургуули болон хүүгэдэй хэдэн саадууд баригдаха.

Сесси болон гүйсэдкомой заседанинууд дээрэ дэбжүүлэгдэhэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ манай комиссиинхид эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Жэшээнь, байгша оной нэгэдэхи болон хоёрдохи кварталай туршада дотор депутадуудай горгүйсэдкомой үзэмжэдэ арбаад асуудалнуудые табяа. Тэрэ тоодо арадай гэгээрэл тушаа хөөрэлдөөнүүд хэдэн дахин болоо. Тиихын урда тээ маанадууд бэлэдхэлэй хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулдагбди. Жэшээнь, «Электромашина» заводто (директорынь нүхэр Бурлов) хаража үзэхэдэмнай, тэндэ үйлэдбэриин hуралсал тушаа яhала анхарал хандуулhан, үрэмдэгшэдые, слесарьнуудые болон электромонтернуудые бэлэдхэхын тула hуралсалай тусхай цех эмхидхэhэн байба. Тэндэнь нэгэ доро 52 үхибүүд хүдэлхэ аргатай. Гадна, электромеханическа цех дотор hуралсалай участогууд бии болгогдоhон, хүдэлмэриин газар, зэр зэмсэг гэхэ мэтэ үхибүүдтэ дүд түтэнь даалгагдан үгтэhэн, бүхы hурагшадынь тусхай хубсаhаар хангагданхай, эмнэгшэдтэ бэеэ үзүүлэнхэй байба. Дунда hургуули дүүргэhэн үхибүүдые ажалда түбхинүүлхэ тушаа заводой хүтэлбэрилэгшэд ехэ анхарал хандуулдаг. Үйлэдбэриин hуралсалай талаар совет амяараа саг үргэлжэ хүдэлдэг. hурагшад болон заводой залуушуул комсомолой суглаануудые ехэ эдэбхитэйгээр үнгэргэдэг, воскресенигүүдые хододоо эмхидхэдэг.

Тэрэшэлэн үйлэдбэриин hуралсал тушаа нарин сэмбын фабрикын, мяханай консервын комбинадай болон типографиин хүтэлбэрилэгшэд онсо анхарал хандуулдаг.

Юрэнхы дунда hургуулида hураха болзорой хубилhан ушарhаа hургуулинуудые түхеэрхэ талаар эрилтэ бүришье дээшэлнэ. Теэд тус зорилго шиидхэлгэдэ багшанарhаа гадна гэр бүлынхид, олониитэ бүгэдөөрэн шударгыгаар хабаадалсаха, депутат бүхэн өөрынгөө хубитые оруулха болоно.

Үнгэрhэн hуралсалай жэлэй дүнгүүдые гаргаха зуураа, үхибүүдые хүмүүжүүлгэ тушаа олониитэ, эхэнэрэй соведүүд, профсоюзууд анхаралаа яhала ехээр хандуулаа гэжэ тэмдэглэмээр. Жэшээнь, нёдондо жэлдэ манай хотодо арадай гэгээрэл тухай асуудал городой эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ тусхай хэлсэгдээ, районой болон городской түрэлхидэй конференцинууд зарлагдаа. hургуулинуудта hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие hайжаруулха, гэр бүлэ дотороо үхибүүдые зүбөөр хүмүүжүүлхэ, залуушуулай дунда ямар хүдэлмэри ябуулха тухай асуудалнууд тэндэ зүбшэгдөө.

Багшанарай идейно-политическэ хэмжээ болон мэргэжэлые саашадань дээшэлүүлхын тула научна хэдэн конференцинууд үнгэргэгдөө. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй болоhонhоо хойшо классhаа гадуур хүдэлмэридэ хори гаран мянган үхибүүд хабаадалсаа. Жэшээнь, «Хани нүхэсэлнай хилэ хизааргүй» гэhэн пионерэй фестивальда арба гара мянган үхибүүд байлсаа.

Зунай үедэ олохон hургуулинуудай дэргэдэ тусхай талмайнууд байгуулагдаhан, пионерэй слёдүүд болон аяншалганууд эмхидхэгдэhэн.

Гэр байрын захиргаануудай дэргэдэ олониитын үүсхэлээр хүүгэдэй 18 комнатанууд эмхидхэгдээ, футбол, волейбол, столой теннис, шатар болон даам наадалгаар олохон командануудай уулзалганууд үнгэргэгдөө. Эндэ ЛВРЗ-гэй болон нарин сэмбын фабрикын хүүгэдэй комнатануудые магтан дурдамаар.

Гэбэшье городто бүгэдэ ниитын hуралсалай хуули үшөөл гүйсэдөөр бэелүүлэгдэнэгүй. hураhан класстаа хоёрдохи жэлээ hууха баримтануудшье олон үзэгдэнэ. Зарим үхибүүд ниитын ёhо гурим хазагайруулна. Энэ юун дээрэhээ шалтагаалнаб гэхэдэ, түрэлхидтэй болон hурагшадтай ойлгуулламжын хүдэлмэри hулаар ябуулагдана, олохон депутадуудай уялгаа муугаар дүүргэнэ.

Зорилго юуб гэхэдэ, нэн түрүүн бүгэдэ ниитын hуралсал тухай хуулиие дүүргэхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлхэ, hурагшадтай хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулха, hургуулинуудай материальна түхеэрэлгые hайжаруулха тушаа саг үргэлжэ анхаралаа табиха болонобди.

П. ПРОЗОРОВА,
арадай гэгээрэлэй талаар Улаан Үдын горсоведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ,

СОВЕТ КОМБАЙНДА—МҮНГЭН КУБОК

Хүдөө ажахын 65-дахи выставкэ-яармаг Будапештдэ хаагдаа, тэрээндэ Венгри, СССР, ЧССР, ГДР, Польшо, Румыни, Болгари хабаадалсаа.

Энэ выставкэ тухай хөөрэжэ үгэхыень Венгриин газар таряалангай министр Лошонци Пала гэгшэдэ АПН-эй корреспондент хандаа.

— Энэ жэлэй выставкэ социалис оронуудай хүдөө ажахын дам саашаа хүгжэhые гэршэлнэ,— гэжэ Лошонци Пала хэлээ.— Венгриин Арадай Республикын хүдөө ажахы абаад үзэе. Венгриин тосхонуудта ехэ хубилалта болоо. 1 миллион 500 мянган үмсын ажахынуудай орондо 4 мянга шахуу кооперативууд, 200 гаран ажахынууд эмхидхэгдээ. Коллективнэ социалис хүдөө ажахы хүгжөөлгэдэ манай парти, правительство ехэ анхарал хандуулна. Жэл ерэхэ бүри техникээр улам hайнаар хангагдана, капитальна барилтануудта мүнгэ зөөри hомоолгонь дээшэлнэ. hүүлэй табан жэлэй туршада соо кооперативууд болон гүрэнэй ажахынуудай тракторнуудынь 2 дахин олошороо. Минеральна үтэгжүүлгэнүүд ниилээд ехээр хэрэглэгдэдэг болоо. Мүнөө үедэ 1 хольд газарта (гектарай 0,57 хубинь) дунда зэргээр 145 килограмм үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэнэ, 1961 ондо 10? килограмм хэрэглэгдэдэг байhан юм.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлээ. Жэшээнь, энэ жэлдэ бидэнэр хольд газарhаа дунда зэргээр 22—24 центнер шэниисэ хуряажа абаабди.

Манай ороной полинуудтахи ажал хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд, коллективнэ ажахынуудые саашадань бэхижүүлхэ арга методууд, ажалай түлөөhэ үгэхэ, материальна талаарнь урмашуулха шэнэ арга методууд тухайда хүдөө ажахын 65-дахи выставкэ-яармагай үедэ хөөрэhэн байгаабди.

Советскэ Союз, Чехословаки, Польшо, ГДР, Румыни, Болгари hонирхолтой зүйлнүүдые выставкэдэ табяа. Эдэ оронуудта хүдөө ажахын ехэ амжалта түйлаhыень тэдэ зүйлнүүд үнэншэмээр гэршэлэн харуулаа.

Энэ жэлэй выставкэ-яармаг хүдөө ажахын продукци гаргалгаар социалис оронуудай улам hайнаар харилсахадань туhалха байhаниинь мэдээжэ. Бидэнэр эрхим машинануудтай, ургаса хуряалгын талаар hүүлшын амжалтануудтай танилсаhан, хүдөө ажахые ашагтай hайнаар эрхилхэ дүй дүршэл тухай хөөрэлдэhэн байнабди. Эдэ бүгэдэ хадаа шэнэ түхэлэй агрегадуудые байгуулхадань, полинуудые ашагтай hайнаар элдүүрилхэ арга методуудые зохёоходонь, ургамалай эрхим сортнуудые хэрэглэхэдэнь манай оронуудай мэргэжэлтэдтэ туhалха юм.

Хүдөө ажахын 65-дахи выставкэ-яармагта СССР-эй хабаадалга илангаяа ашагтай hайн байгаа.

Тусхай жюри эгээл ехэ шангаа — «СК-4» маркын суута совет комбайнда мүнгэн кубок олгоо. Гадна СССР алтан — гурбан, мүнгэн — юhэн, бронзо — найман медаль, нэгэдэхи шатын зургаан диплом абаа.

Совет эрдэмтэдэй, ехэ ехэ мэргэжэлтэдэй хэhэн ажалые онсолон тэмдэглэмээр. Тэдэнэр лекцинүүдые уншаhан, Венгриин нүхэдтэй, хүдөө ажахын түрүүшүүлтэй уулзаhан байна. Эдэ уулзалганууд, дүй дүршэл тухайгаа хөөрэлдэлгэ манда илангаяа ехэ туhатай байгаа. Тэдэнэр совет хүдөө ажахын hүүлшын түйлалтануудтай танилсуулаа.

Манай оронууд экономикынгоо олон hалбаринуудаар, тэрэ тоодо хүдөө ажахыгааршье үнинэй харилсан ажаллана. Бидэнэр жэл бүри мэргэжэлтэдhээ бүридэhэн делегацинуудые, үйлэдбэриин түрүүшүүлые, студентнүүдые эльгээлсэнэбди. Тэдэ делегацинуудай тоо улам бүри олоширно. Совет тосхоной ажалшад Венгри ерэнэ, венгернүүд СССР ошоно. Манда hайнаар ургадаг шэниисын, хартаабхын, тэжээлэй шэнэ сортнууд Советскэ Союзhаа саг үргэлжэ асарагдана. Энээнтэй хамта Венгриин мэргэжэлтэд хүдөө ажахын үнэтэ элдэб ургамалнуудые үргүүлгээр мэргэжэл шадабаряа совет хүнүүдтэ дамжуулан үгэнэ.

hүүлэй үедэ совет дүй дүршэл Венгриин хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ ехээр туhална. Шэниисын совет сортнууд Венгридэ таригдана. Жэшээнь, «Безостая-1» гэжэ Краснодарай шэниисэ таридаг болоhоной нгоо ашаар өөрынгөө ороохо таряагаар эрилтээ гол түлэб хангадаг болообди, дурсагдаhан сортын шэниисэ манай ороной тарилгын талмайн хахадhаа ехэнхиинь эзэлнэ.

СССР-hээ асарагдаhан ехэ тоhотой паран сэсэгэй шэнэ сортнууд Венгриин полинуудта hайнаар ургана.

Хүдөө ажахын совет машинанууд манай кооперативууд болон гүрэнэй ажахынуудта эрхимээр ажаллана. Жэшээнь, «СК-4» комбайн энэ жэл ургасые түргэн, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряахадамнай туhалаа. Иимэ жэшээнүүдые олоор дурдажа болохо байна. Эдэ бүгэдэ хоёр ороной бэе бэедээ туhа хүргэхэ байhыень гэршэлнэ. Венгриин Арадай Республикын, Советскэ Союзай хүдөө ажахы хүгжөөлгөөр харилсан ажаллагань социализм, коммунизм байгуулгада ехэ туhа нэмэри хэнэ.

АПН.

АХА ДҮҮ СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

★

Крайово город Румыниин Арадай республикын промышленностиин шэнэ центрнүүдэй нэгэн юм. Эндэхи предприятинуудай бүтээн гаргаhан продукци арадайнь ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Зураг дээрэ: Крайоводо бүтээгдэhэн тепловозууд.

АПН-эй — фото.

★ ★

ЭРДЭМДЭ hУРАХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛ

ГАВАНА. Гаванын университедэй дэргэдэхи хүдэлмэришэн-таряашанай факультедтэ хэшээлынь hайнаар ябажа байна. Энэ хадаа Кубадахи эгээл түрүүшын хүдэлмэришэн-таряашанай факультет юм. Энэ хуушанай байшан соо урдань буржуази болон помещигүүдэй үхибүүд лэ hурадаг байгаа hаань, мүнөөнэй Кубын эзэд болоhон хүдэлмэришэд, таряашад мүнөө эндэ hурана. Хэрбээ урдань гол түлэб адвокадуудые бэлэдхэжэ гаргадаг байгаа hаа, мүнөө университет энергетигүүдые, барилгашад болон агрономуудые бэлэдхэжэ гаргадаг болоо.

Кубада тусхай интернадууд амжалтатайгаар хүдэлнэ, тэндэ hурагшад гүрэнэй зүгhөө хүсэдөөр хангагдадаг юм. Иимэ hургуулинуудта хүдэлмэришэд болон таряашадай зуу мянган үхибүүд мүнөө hурана.

ШЭНЭ АВТОМОБИЛЬНУУД

ВАРШАВА. Польшын автомобильна промышленностиин инженернүүд болон конструкторнууд эхэ оронойнгоо шэнэ түхэлэй автомобильнуудые ухаалан зохёохын тула мүнөө хүдэлжэ байнхай. Урдань 1966—1970 онуудта бүтээгдэжэ эхилхэ юм. 60—80 морин хүсэтэй мотоортой хүнгэн машинын модель ухаалан зохёогдонхой. 5 тонно ашаа дааха шадалтай «Стар-200» гэжэ шэнэ ашаанай машина байгуулагдаха юм. Ойрын жэлнүүдтэ 8—10 тонно ашаа даадаг автомашинанууд Польшодо олоор гаргагдадаг болохо.

(АПН).

Алдарта ойн хүндэлэлдэ

«Арадай аша түлөөдэ, республикын хүндэлэлдэ!» — гэhэн үгэнүүдтэй улаан бүдүүдые эдэ үдэрнүүдтэ ГДР-эй олохон предприятинуудта, шэнэ барилганууд болон судоверфьнүүдтэ хаража болохо юм. Германиин Демократическа Республикын байгуулагдаhаар 15 жэлэй ойн hаяар гүйсэхэ болоhонтой дашарамдуулан промышленностьда, транспорт болон хүдөө ажахыда дээрэ дурсагдаhан уряа лозунг доро социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ.

Германиин түүхэ соохи анха түрүүшын хүдэлмэришэн-таряашанай гүрэнэй ажалшад энэ үдэрые гайхамшагта амжалтануудаар угтахань. Тэдээнэй баясахааршье, омогорхохооршье юумэн бии. Республика хүгжэнги индустритай түрэн болонхой. ГДР-эй промышленна продукци гаргалгань 1950 онhоо 1963 он хүрэтэр 345 процентээр дээшэлээ. Электротехникын, химиин машина бүтээлгэ, прибор бүтээлгын промышленностиин hалбаринууд илангаяа түргөөр хүгжөө.

Немец хүдэлмэришэн-таряашанай түрүүшын гүрэнэй байгуулагдаhан Германиин газар дээрэ урдань металлурги үгы шахуу байhан юм. Мүнөө үедэ металлай хэрэглэмжын горитой хубиинь өөhэдөө хайлуулна. Шэрэм хайлуулгань 1946 онойхитой сасуулбал энэ жэлдэ 11 дахинhаа үлүүгээр дээшэлээ. Хүдөө ажахыда хүдэлэгшэд, промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд хүн зоной ажана байдал hайжаруулхын тула ехэ юумэ хээ. 15 жэлэй туршада соо мяха, hү абалга гурба дахин шахуу, үндэгэ — долоо дахин дээшэлээ. Жэл бүри 500 мянга гаран телевизор, 200 мянга гаран холодильник бүтээн гаргагдана.

Мүнөө үедэ оронойнь техникэ хүгжэнэ. Завод, фабрикануудынь шэнэ техникэ, түхеэрэлгэнүүдээр хангагдана. Үйлэдбэридэнь мүнөө үеын шэнэ технологи хэрэглэгдэнэ.

Эдэ бүгэдэ орон дотор социализм амжалтатайгаар байгуулха арга боломжо олгоно.

★ ★

Ехэ уулын МЖС Монголой мал ажалай эгээн томо гурбан машина станцинуудай нэгэн юм. Эдэ станцинуудые Советскэ Союз барижа түхеэрээд, Монгол Арадай Республикада бэлэг болгон үгэhэн байгаа. МЖС машинануудта ехэ заhабари хэхэ өөрын баазатай. Станци табан аймагые хангадаг юм. Тосхондо городойхи шэнги гэрнүүд баригданхай, хүүгэдэй эмхи зургаанууд, больница, клуб, столово, магазин, hургуули эндэ бии. Зураг дээрэ: Ехэ уулын МЖС-эй тосхоной юрэнхы түхэл.

ТАСС-ай фотохронико.

★☆★

Замбуулинда ГАРАХА ЗАМ

ҺАРАДА ХҮНЭЙ ГАРАХАДА ЯМАР БАЙХАБ

Һара дээрэхи ажамидарал тухай таамагаар хөөрэхэ саг үнгэрөө. Мүнөө энэ асуудалые эрдэм ухаанай үндэһөөр шэнжэлжэ байнхай. Юрэдөө һара дээрэ хүн амитанай ажаһуухаар арга нүхэсэл байхагүй гээд тоологдоно. Яахадааб гэхэдэ, тэндэ үдэртөө 100 градус халуун, һүниндөө 121 градус хүйтэн болодог, ажамидаралда туһатай агаар үгы гэжэ тухайлагдана.

Тиигэбэшье һара дээрэ хүнэй ажамидарха бараг эрхэ нүхэсэлнүүд бии гээшэ ха. Һарын газарайнь хүрьһэндэ 1-һээ 10 процент хүрэтэр кристаллизационно уһатай химическэ бодосууд бии гэжэ багсаагдана. Тиимэ хэмжээтэй элшэ, хүсэнэй бии байгаа һаань, тэдэ кристаллнуудые уһан болгожо болохо бшуу. Теэдшье Наранай элшэ һара дээрэ хэдэн мянгаад градус хүрэтэр халуун болгожо шадаха гээшэ ааб даа. Ехэ халуунай, мүн вакуумай ашаар сэбэр гэгшын металл хайлуулжа абадаг ха юм. Һара дээрэхи алибаа юумэнэй шэгнүүр Газар дээрэхиһээ зургаа дахин хүнгэн байдаг. Тиимэһээ тэндэ барилга хэхэдэ бэлэхэн байха. Яахадааб гэхэдэ, барилгын хүндэ хэрэгсэлнүүдые хүн бэеэрээ үргэжэ, зөөжэ шадаха болоно.

Хайлуулагдаһан шулуу шоройһоо углекислэ газ, тиихэдэ металлай, уһанай, углекислэ газай окисьнуудые бутарган бүйлуулһанай ашаар кислород абажа болохо. Наранай халууе суглуулһан хүсэтэ пеэшэн час соо 32 литр кислород абахаар ехэ элшэ, хүсэ гаргажа шадаха байна. Час соо нэгэ хүндэ 18 литр кислород хүргэхөөр бодобол эды шэнээн кислород 15 хүнэй амилхада хүсэд хүрэхэ юм. Термоядерна синтезэй элшэ, хүсые хүнэй залан жолоодожо һурахадань, һарые тойруулаад тогтууритай искусственна агаар бии болгожо магад.

Эндэ тайлбарилан бэшэгдэһэн зорилгонууд мүнөөнэй научна, техническэ эрдэмэй хараада бултадаа абтанхай. Энэмнай бэелүүлхэдэ хүшэр хараа түсэб гээшэ аабза. Теэд замбуулин соогуур хүнэй ниидэлгэ анхандаа этигэмээр бэшэ байһан һаа, мүнөө сагта үнэнтөөр бэелдэг болоо бшуу.

АЛАС ХОЛУУР НИИДЭХЫН УРДА ТЭЭ

Хүнүүд замбуулинда гаража һураба гээшэ ааб даа. Теэд тэндэхи байдалда ажаһуухаар, ажаллахаар һураха зорилго табигдана. Хожомоо хүнэй ажамидаралай газаа талын оршон болохо замбуулинай физическэ, биологическа шэнжэнүүд тухай эрдэм ухаанай элбэг гэгшын мэдээнүүдые хэмэл одод дамжуулһан байна. Мүнөө хүн түрэлтэн нарата юртэмсын али олон түбинүүдтэ онгосонуудые табиха дээрээ хүрэнхэй.

Теэд Газарта дүтэхэнүүр тойродог онгосо-одод үдангүй ниидэхэеэ болихо гээ һаа буруу болохо. Алас холын замбуулинай түбинүүд хоорондо томо томо онгосонуудай ходо ниидэдэг болоходошье, эдээхэн хэмэл одод бүришье хэрэгтэй болохо магад. Онгосын оньһонуудай найдамтайе шалгахын тула инженернүүд замбуулинай дүтын замые үшөөл нэгэтэбэшэ хэрэглэхэ байха. Газар дээрэхи юумые шэгнүүригүй болгохын аргагүй дээрэһээ замбуулинай дүтын замууд биологуудта, врачнуудта хэрэгтэй болохо. Юумэнэй шэгнүүрээ гээдэг байдалда элүүр энхэ бэетэй, һайса һориһон хүнүүдэй организм ондо ондоо үзэгдэл харуулдаг гэжэ совет, мүн харин оронуудай шэнжэлэгшэд һаяшаг тодорхойлоо. Түргэн ниидэдэг самолёдуудаар Кеплерэй парабола хэхэ үедэнь энэ шэнжэлгэ хэгдэһэн байна. Иимэ гажуугаар унажа ябаһан шулуун шэнгеэр самолёдой ниидэжэ, газарай татасаһаа гараха үедэнь, хэдэхэн секундын турша соо алибаа юумэн шэгнүүрээ гээнэ. Шэгнүүрээ гээхэ үедэнь, хүнүүдэй организмда ондо ондоо үзэгдэл болодог. Нэгэ зариман иимэ байдалда убайлдаггүй, бэшэнинь бүри зохидшоодог, бусад заримашуул бэеэ улгыдуулһэндэл боложо, ядалсадаг юм.

Хэмэл одондо хүнүүдые һуулгажа Газарые тойрон ниидхүүлһэнэй ашаар врачнууд экипажда орожо шадаха хүнүүдые шэлэн абаха аргатай болоно бшуу.

БЭЕЫН ШЭГНҮҮРГҮЙ БОЛОХОДО, ЯМАР ҮЗЭГДЭЛНҮҮД УШАРХАБ?

Мүнөө угаа ехэ техническэ дэбжэлтэ туйлагданхай. Тиигэбэшье хүн амитан мянган жэлэй саанахидал үнеэхил зандаа улэһэн байна бшуу.

Хүгжэхэ үедөө хүнэй махабадай олохон органууд газарай татасада (гравитацида) даланги болонхой. Тиихэдээ хүнэй махабадта рецепторнууд бии боложо, газарай татасын хүсые хэрэглэнэ. Хүнэй бэе махабадай, клеткын бодосууд гравитационно гуримаар оромоо оложо хүдэлхэ аргатай юм гээд зарим баримтанууд гэршэлнэ. Хүнэй, мүн бусад амитадай бэедэнь үбшэ һүжэрөөдэг янза бүриин байра микробууд бии. Теэд хүнэй, мүн ондоошье амитадай бэень тэдээнһээ хамгаалха фагоцитозтой байдаг. Ушар юуб гэхэдэ, шуһанай клеткэнүүд хүдэлжэ ябаад, тэдэ микробуудые залгин усадхана бшуу. Тиимэһээ тон түргэнөөр ниидэхэдэ шуһанай клеткэ хүдэлхэ гү, хүнэй бэеын шэгнүүрээ гээхэ үедэ эдэ клеткэнүүд шэглэлээ алдахагүй гү гэһэн асуудал гарана. Эдэ асуудалнуудые тодоруулха ехэхэн уйха шанартай. Яахадааб гэхэдэ, ехэ даралтада ороод гү, али бэеынгээ шэгнүүр гээгээд ябахадань, хүнэй бэе махабадта үбшэнэй хэр халдасатай байһан тухай хэлсэнэбди. Эдэ асуудалнуудай харюуе тодоруулхада, Газарые тойроод ниидэжэ удаан ябахадань, экипажай аюулгүйе хангахада ехэ хэрэгтэй болохо бшуу. Бэеынгээ шэгнүүр гээгээд ябахадаа, шэнгэн юумые хэрэглэжэ шадаха хэрэгтэй. Түсгаар зохёогдоһон түхеэрэлгэгүйгөөр уһа ууҗа гү, али гар нюураа угаажа болохогүй. Эрдэмтэд-физиологууд хүнэй бэе махабадтахи уһа, шүүһэнэй зайласые, шуһанай гүйсые шэнжэлхэдээ, шэнгэн зүйлэй шэгнүүрээ гээлгые ходо хараада абалсаха ушартай болоно.

Бэеын шэгнүүрээ гээхэ үедэ хүнэй бэеын һудалаар шуһанай гүйсэ хубилалсадаг. Шуһанай гидростатическа даралтын гэхэ гү, али шуһанай түлхисын хэмжээгээр зүрхэн сохилдог, нарин ба бүдүүн һудаһанууд агшадаг, һунадаг жэшээтэй. Юрын байдалда һудалнуудай агшаса, һунасань шуһанай түлхисын хүсэнтэй тэнсүү байдаг. Һудаһа һудал гээшэ бэлэхэнээр һунадаг юм. Тиихэдэ бии болоһон забһарынь зохироод үгэдэг. Тиимэ забһарай гарадаггүй һаа, хүнэй бэеын шуһан гансал хүндэлөөшөө гүйхэ болоно. Жэшээнь, хоёр долоон хоног соо хэбтэриин байһан хүниие хүл дээрэнь бодхоогоод үзэе. Тэрэ хүн түрүүшээр, халтад гэхэдээ, муурaжа унахаяа һанаха. Яахатаа тиигэнэб гэхэдэ, ураг тархиһаа шуһанай доошоо һабхархадань, хүн мэдэрэлээ алдана бшуу. Удаан саг соо замбуулинаар ниидээд бусаһан космонавттай иимэ аюулай ушаржа магадшье һаань, энээн тухайда баһал бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Манай совет эрдэмтэд бүхыдөө медицинын, илангаяа замбуулинай медицинын талаар нарин туршалгатай шэнжэлгэ хэдэг гээшэ. Замбуулинай онгосын экипажай хэды соошье ниидэхэдэнь, аюулгүй ябуулха, экипажай газартаа бусажа буухадань алибаа тохёолдожо магад осол аюулнуудые эсэлэн зайсуулха зорилго табигдана.

ЗАМБУУЛИНААР НИИДЭҺЭН ХҮНЭЙ БЭЕНЬ ХОЖОМОО МУУДАХАГҮЙ ГҮ?

Космонавт гээшэмнай тон элүүр энхэ бэетэй хүн болоно. Теэд хоёр-гурбан жэлэй туршада замбуулинаар ниидээд байхадаа, тэрэнэй бэе үнеэхил элүүр зандаа үлэхэ гү? Замбуулинаар үни ниидэһэн хүн бэеэ сахэ бариад ябажа, бар хүсэнэй ажал хэжэ шадаха гү? Яахадааб гэхэдэ, бэр хүсэнэй ажал хэхэдэ, бэеын хамаг балсангууд нэгэ жэгдээр хүдэлжэ, ураг тархидаа жолоодогдоно бшуу. Тиигээдшье, шэгнүүрээ гээһэн үедэ бэеэ сахэ ябуулхые оролдоһоной хэрэггүй ха юм. Хүн хиидэ хөөрэжэ ябаха, космонавтикын хүндэшье, хүнгэншье юумые ядамаргүй бэлэхэнээр үргэхэ, хүдэлгэхэдэнь балсангуудынь зангиртараа хүдэлнэгүй бшуу.

Замбуулинаар ниидэжэ ябаһан хүнэй зүрхэ, һудалынь, (уушхан ба балсангуудынь) бэеынгээ шэгнүүрээ гээһэн ушарташье түргөөр зохирон хүдэлдэг гэжэ «Восток» онгосонууд дээрэ хэгдэһэн шэнжэлгэнүүд харуулаа. Стартда байха үедөө өөрынь һанаанһаа боложо, мүн үдхэн агаарта атмосферын дабхаряануудые дабажа ябахадаа, космонавтын шуһанай һудал түргэ түргөөр лугшадаг. Тиихэдэ зүрхэнэйнь баһал шанга шангаар сохилдог. Гэбэшье хэдыхэн болоһон хойно оньһон приборнуудай дохёонуудые хараад үзэхэдэ, зүрхэнэйнь хуушан хэбтээ орсожо, нэгэ янзаар аалихан лугшалдаг байха. Космонавтын бэе шэгнүүргүй болобо гэлэй. Энээхэн үедэ тэрэнэй бэеын аяшарһан ушар үзэгдэхэ. Яахадааб гэхэдэ, шуһаяа туудаг һудалнууд бэлэхэнээр шуһаяа хубаарилан зайлгана бшуу. Хэдэн хоногтошье шэгнүүрээ гээгээд ниидээ һаа, ехэ аюултай бэшэ юм. Удаан саг соо замбуулинаар ниидэхэдэ, бэеын балсангууд хүдэлсэгүй боложе магад. Энэ үзэгдэлые зайсуулха арга бэдэрхэ хэрэгтэй. Юрэнхы физиологидо, спортын медицинэдэ энээниие һэргылхын тула тиимэ тогтоомол гуримаар космонавтын балсангууд һоригдодог. Тиихэдээ балсанайнгаа гурбанай нэгэ хубиин хүсэн соо һорёо хэхэ хэрэгтэй. Иигэжэ гаргагдаһан хүсэнэй 50—80 хубиинь балсандаа тогтоохын тула долоон хоног соо нэгэ дахин тиимэ һорёо хэбэл хүрэхэ. Түргөөр хүдэлгэһэнһөө нэгэ жэгдээр аалихан хүдэлгэжэ һориходо, балсан хүсэ оросотой байдаг. Һарадашье ниидэжэ гарахада, балсангай хүсэеэ сэхээр буурахань мэдэгдэнэгүй. Юрэдөө, энэ мэтын үзэгдэлые һэргылхэ тухай һорёонууд зохёогдохо болоно.

Замбуулинай онгосын тоншье нарин оньһонууд хүнэй орондо тиимэ нягтаар хүдэлжэ шадахагүй ааб даа. Хүн хамаг оюун ухаагаараа, бар хүсөөрөө хүдэлжэ, замбуулинай онгосые жолоодохо ушартай. Хүн онгосодо һуужа ажаллахаһаа гадна, али нэгэн түбидэ буухадаашье хүдэлмэрилжэ шадахаар байха ёһотой.

Замбуулинай онгосын экипажай элүүр энхые сахихын, тэдэниие хүдэлгэхын тулада олохон теоретическа зорилгонуудые Газар дээрээ шиидхэхэ зэргэтэйбди. Эгээн шэнэхэн эрдэм болохо замбуулинай медицинын түлөөлэгшэд халаа замбуулинай баатарнуудай бэеын элүүрые сахижа шадаха туйлалта хэхэбди гэжэ найдана.

Леонид БУШУЕВ,
медицинын эрдэмэй кандидат.
(АПН).



Зүүн-Сибиринин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэришэдэй үхибүүдэй һуралсаха интернат һургуулиин шэнэ байшан ашаглалгада ороһоор тиимэшье үни болоогүй. Мүнөө эндэ һуралсал эхилэнхэй. Зураг дээрэ: табадахи «А» классай басагадтай оёдолой мастер Людмила Васильевна Се[...] хэшээлээ үнгэргэжэ байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

ЯРУУНААР ЯМАР ҺОНИНТОЙБ

ТУҺА ХЭҺЭН ХАРЮУТАЙ

Нарһатын дунда һургуулиин һурагшад эндэхи совхозой хартаабха тарилга, харууһалга болон хуряалгада ехэ туһа хүргэбэ. Мүнөө һургуулидань совхозой түлөөлэгшэд ерэжэ, һурагшадтай уулзаһан байна.

Нарһатын совхозой директор П. М. Павлов уулзалга дээрэ үгэ хэлээ: — Хуряаһан хартаабхатнай дулаан газарта хадагалагдаба. Үрэһөө сүм хаагаабди,— гэбэ. Эндэ совхозой агроном нүхэр Доржиев үгэ хэлэхэдээ һурагшадай һайнаар туһалһанайнь түлөө ехэ баяр хүргөө, һуралсалдань амжалта хүсөө.

Совхозой дирекци һургуулиин коллективые хартаабха хуряалгада һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө 7-дохи «Б», «В», 10-дахи «Б», 11-дэхи классуудые туд бүриин 30 центнер хартаабхаар, 15 түхэриг мүнгөөр шагнаа.

ЖЭЛЭЙ ДҮРБЭН САГТА

Н. С. Сазонов Нарһатын рыбкоопто гурбан жэл үлүүтэй саг соо автолавкын наймаагша-шофероор хүдэлнэ. Жэлэй дүрбэн саг соо мал ажалай отара, гүүртэнүүдээр, тарян ажалай бригадануудаар ябажа, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые тэдэнэртэ хэрэгтэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангана.

Коммунис ажалай ударник энэ нүхэрнай эд бараа худалдаха байгша оной 9 һарын түсэб болзорһоонь урид дүүргээ. Жэлэйнгээ даабари Совет Конституциин [...] хүрэтэр дүүргэхэ гэһэн уялга абанхай.

ХУРЯАЛГЫН ТҮГҮҮШҮҮЛ

Энэ жэлэй баян ургаса [...] ряалга дээрэ Яруунын со[...] зойхид һайнаар хүд[...]рилжэ, гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө аймаг со[...] түрүүлэн дүүргэһэн байна. Совхозой механизатор[...] габшагайгаар ажаллаа.

Комбайнер И. Андреевский 243 гектарай ургаса [...] хуряагаа, 262 гектар талмайн таряа суглуулжа со[...] Тиихэдэ комбайнернууд Яковлев, Шойбонов [...] гаргуу һайнаар ажаллаба. Совхозой хуушанай [...] Дудников таряа тушаалгын пунктда 1336 цент[...] нүхэд Щелканов — 1673, Малютин — 2139 цен[...] таряа тушааһан байна.

УРАН ЗОХЁОЛШЫН ДУРАСХААЛДА

Аймагай библиотекэдэ [...] уран зохёолшо И. А. Ос[...]скиин түрэһэнһөө хойш[...] жэлэй ойдо зорюулан тэрэнэй зохёол, ажабайдал ту[...] номууд болон статьянуудай витринэ эмхидхэһэн [...]на. Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд уран зохёол[...] «Булад яажа хатуужааб», «Шуурган дундуур ту[...]шэд» гэһэн номууд тухай хөөрэлдөө, уншалга үнгэр[...]

Иимэ стендүүд аймагай бүхы библиотекэнүүдтэ[...] хёогдон түхеэрэгдээ.

В. БАЙБОРОДИН.

«БААТАР» ГЭҺЭН КИНО

Москвагай студиин «Союзмультфильм» «Баатар» гэһэн мультипликационно шэнэ картина буулгажа эхилбэ. Түс картина буряад арадай аман зохёолой удхаар зохёогдонхой.

Һонирхолтой энэ кинокартина буулгахаар Москваһаа режиссер Роман Давыдов, уран зураашан Александр Винокуров гэгшэд ерэһэн байгаа. Эдэнэр холын хойто Баунтын аймагай нютагаар, Улаан-Үдэ шадархи аймагуудаар, Байгалай загаһашадта, хизаар ороной шэнжэлэлгын музейнүүдээр ябажа, урда сагай ажабайдалтай танилсаһан байна.

— Танай үргэн Буряад ороной байгаалиин гоё һайхан түхэл шарай, арад зоной һайн һайхан абари зан тухай мэдэжэ абаһан, айлшан ёһоор хүндэлүүлжэ гараһандаа ехэ баяртайбди,—гэжэ кинорежиссер Роман Давыдов омогорхоно. — Буряад арадай уран гараар оёгдоһон, бүтээгдэһэн гоё угалзатай хэрэгсэлнүүдые хаража һонирхоо, баясаабди. Эдэ бүгэдые бултa кинокартинадаа буулгажа абанхайбди,—гээд нүхэр Давыдов үгэеэ үргэлжэлүүлнэ.

Кинокартинада буулгагдаха зарим зэр зэмсэгүүд — мүнгэн эмээл, хазаар, хударга, буряад арадай зүүдэг мүнгэн хутага, гэрэй хэрэглэл — һаба һуулга зэргын зурагые буулгажа абаһан байна.

Б. ОЛЕНИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хориин аймагай мүнгэшэ дарханай урлаһан мүнгэн эмээл хэтэ, хутага.

Ж. Жабоной фото.



ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй шэнэ байра

БЕРЛИН, октябриин 3. (ТАСС). Берлинэй түбтэ — Маркс — Энгельс плац гэжэ талмай дээрэ баригдаһан Гүрэнэй Соведэй шэнэ байшангай түлхюурнүүд ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Бальтер Ульбрихтда мүнөөдэр баярай оршон байдалда барюулагдаа.

Гүрэнэй Совет шэнэ байшан соогоо түрүүшынгээ заседаниие үнгэргэһэн байна.

Джон ГОЛЛАН:

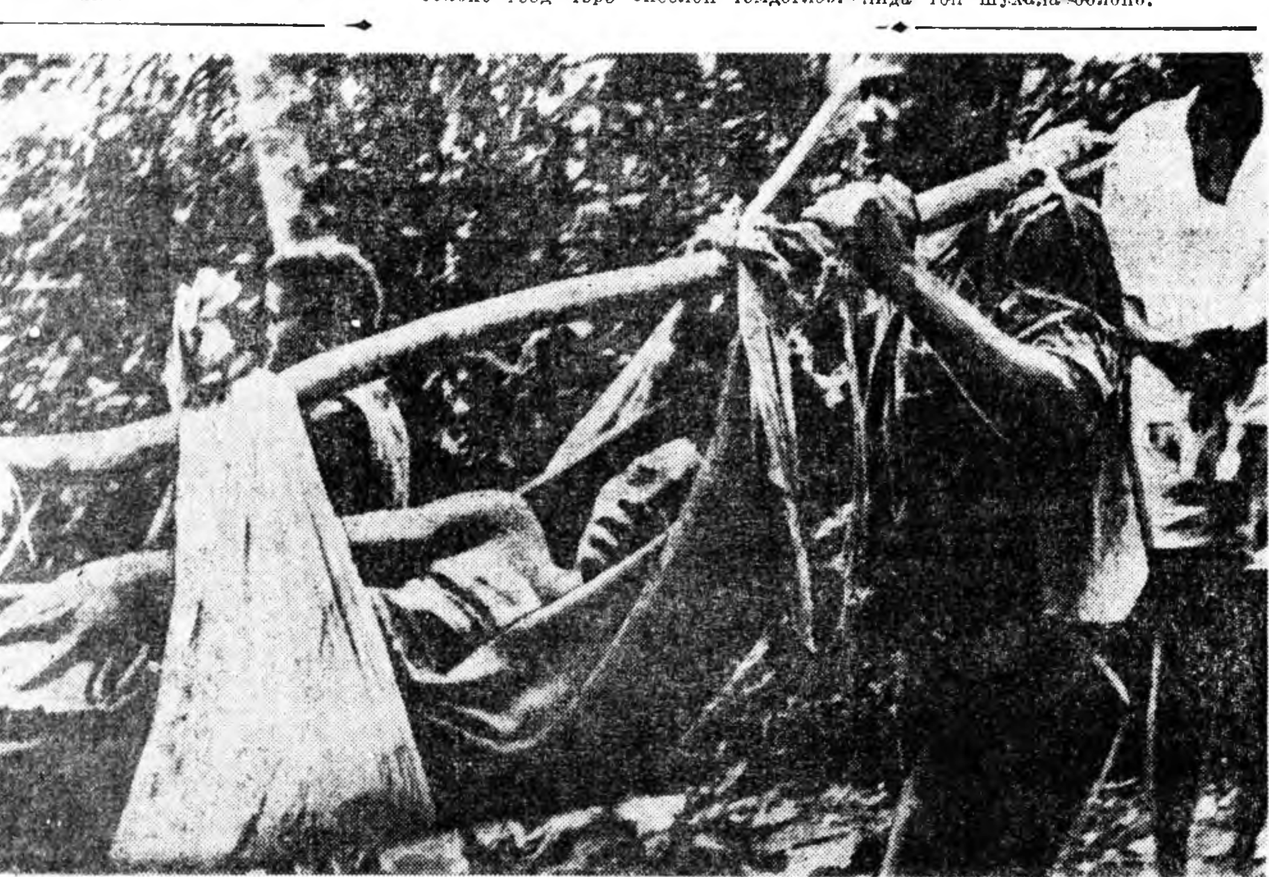
Бэеэ даанхай гадаадын политика манай зорилго болоно

ЛОНДОН, октябриин 5. (**ТАСС-ай корр.**). НАТО болон США-һаа дулдыданги бэшэ гадаадын политика бэелүүлээд лэ байгаа һаа, Англи бодото һайнаар өөрыгөө хамгаалжа шадаха гээд Великобританиин компартиин генеральна секретарь Джон Голлан Трилоуда (Уэльс) үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Ороной консервативна хүтэлбэри «өөрын» ядерна бомботой зандаа улахые эрмэлзэнэ гээд Голлан хурсаар шүүмжэлһэн байна. Бодото баримтанууд ямар бэ гэхэдэ, хэрбээ США-тай дай эхилхэ гэжэ шиидээ гээшэ һаань Англи зүн дэгээн энэ дайнда татагдан орохо. Манай газар дээрэ «Поларисуудай» баазын бии байлга ямар удхатай байхаб гэбэл, энэ ушарта Англи газарай нюруу дээрэһээ бүримүһэн үгы хэгдэхэ болоно гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Ядерна зэбсэгүүдэй дэлгэрэлтые зайсуулха тухай консерваторнуудай хэлэдэг гоё гоё үгэнүүд ёһотойл мэхэ болоно гээшэ гэжэ Голлан нэрлээ. Юуб гэхэдэ, НАТО-гой олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүдые байгуулха түсэб бэелүүлэгдэжэ байна бшуу. Энэ хадаа Баруун Германиин генералнуудай гарта ядерна зэбсэг дамжуулан үгэхэ бэлэдхэл болоно гээд тэрэ заагаа.

Ядерна зэбсэгэй таран дэлгэрэлгые зайсуулхын түлөө бидэнэр оролдолго гарганабди гээд компартиин генеральна секретарь үргэлжэлүүлэн хэлээ. Бидэнэр ядерна бүхы туршалгануудые буруушаанабди. Бүхы түхэлэй ядерна зэбсэг хорихын тулада, бүү зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хуряахын тулада өөрынгөө бүхы нүлөөе хэрэглэхэнь Англида тон шухала болоно.





Португалиин колонизаторнуудтаэсэргүүсэн эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө баатарлиг тэмсэлые Анголын арад үргэлжэлүүлһээр. Бэрхэтэй хэсүү эрхэ байдалда тэмсэл хэдэг болобошье арадай хүдэлөөнэй отрядууд илалта туйлажал байдаг. Зураг дээрэ: арадай хүдэлөөнэй отрядай сэрэгшэд шархатаһан хүнүүдээ дайнай газарһаа гаргажа байна.

АПН-эй фото.

ТОКИО, октябриин 3. (ТАСС). Олимпиадада хабаададаг оронуудай национальна олимпийска комитедүүдэй түлөөлэгшэдтэй хамта уласхоорондын олимпийска комитедэй түйсэдкомой заседани мүнөөдэр эндэ болоо. СССР-эй олимпийска комитедэй доро дурсагдаһан мэдүүлгые СССР-эй олимпийска комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Р. Киселев уншаа:

Бүгэдэндэ зорюулагдаһан олимпиада!

«18-дахи олимпийска наадануудай үнгэргэгдэхэеэ байһантай дашарамдуулан, нааданда хабаадагшадые бултыень, национальна олимпийска комитедүүдэй бүхы делегацинуудые дэлхэйн залуушуулай энэ спортивна ехэ һайндэрөөр СССР-эй олимпийска комитет амаршалха зүураа. Токиодохи олимпийска наадануд залуу үетэнэй спортивна хани барисаа болон һанал нэгэдэлтые саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ нэмэри болохо, арадуудай улам һайнаар үгэеэ ойлголсолгодо, хани барисаа һайжаруулгада, эб найрамдал саашадань бэхижүүлгэдэ туһалха гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

СССР-эй олимпийска комитет хадаа олимпийска наадануудые үнгэргэлгэдэ Японой арадай, тэрэнэй правительствын, Токио городой засагаархидай, Японой спортивна болон олониитын организацинуудай элитэ ехэ туһа нэмэри оруулһые түсгаар тэмдэглэнэ, олимпийска наадануудта хабаадагшадые хүндэтэйтөөр, анхарал ехэтэйгээр угтаһанайнь түлөө япон эмхидхэлшэдтэ үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэ.

Национальна бэеэ даанхай байдалай замда ороһон Ази, Африкын олон ороной спортсменүүдэй Токиодохи 18-дахи олимпийска нааданда анха түрүүнээ хабаадахаяа байһан баримтаар түсгаар һаналаа ханангаа байһанаа СССР-эй олимпийска комитет элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Токиодохи олимпийска наадануудта тон олон ороной хабаадахаяа байһан ушар Ази, Африкын бэеэ даанхай болоһон залуу гүрэнүүдтэ арадые махабадай талаар хүмүүжүүлгын һайжаржа, спортын хүгжэжэ байһые эли тодоор гэршэлэн харуулна.

Тиихэтэй хамта СССР-эй олимпийска комитет хадаа Индонезидэ 1963 ондо болоһон ГАНЕФО-гой наадануудта хабаадаһан спортсменүүд тушаа хүнгэн атлетикын болон тамаралгын талаар уласхоорондын федерацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй баримталһан хараа болод тушаа һанамжаяа хэлэнгүй байжа шадахагүй. Национальна спортивна организацинуудай болон спортсменүүдэй уласхоорондын холбоо барисаа һаадгүйгөөр байгуулха эрхыень эдэ хүтэлбэрилэгшэд хүндэлхые оройдоошье хүсэнэгүй. Тиимэһээ эдэ спортсменүүдтэ эсэргүү шанга хэмжээнүүд абтаһан, олимпийска наадануудта тэдэнэй хабаадаха замые хааха һэдэлтэ гаргагдаһан байна.

ИААФ-ай болон ФИНА-гай хүтэлбэрилэгшэдэй иимэ тааруугүй ябуулга бүхы дэлхэй дээрэ тон зүб зүйтэйгөөр буруушаагдаһан байха юм.

Хани барисаанай, үгэеэ ойлголсолгын, һайн һайхан сэдьхэлэй олимпийска гол ёһонуудта харша иимэ ябуулгануудые СССР-эй олимпийска комитет 1964 оной сентябриин 8-да болоһон заседани дээрээ буруушааһан байгаа.

Азида анха түрүүн болохоёо байһан олимпийска наадануудай үнэхөөрөөл хани барисаанай, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэргэхын тулада Японой спортивна организацинуудай, тэрэнэй спортивна хүтэлбэрилэгшэдэй ехэ хүсэл оролдолго гаргаһые СССР-эй олимпийска комитет һаналаа ханангяар тэмдэглэнэ.

СССР-эй олимпийска комитет хадаа Токиодохи олимпийска наадануудта КНДР-эй, Индонезиин, бусад хэдэн оронуудай спортсменүүдэй хабаадалсаха эрхые эрид шууд хамгаална, эдэ спортсменүүд тушаа ИААФ-ай болон ФИНА-гай хүтэлбэрилэгшэдэй абаһан таарутүй хэмжээнүүдые буруушаана. Эдэ хэмжээнүүдынь олимпийска наадануудай болохын урдуур бэрхэшээл тохёолдуулжа болохо байна. Тиимэһээ СССР-эй олимпийска комитет хадаа ИААФ болон ФИНА-гай гэшүүн оронуудай түлөөлэгшэд федерацинуудай конгрессүүд дээрэ эдэ хэмжээнүүдые болюулха талаар нэгэн һаналтайгаар ябуулга хэжэ олимпийска национальна комитедүүдэй томилһон бүхы хүнгэн атлетигүүд болон тамарагшадай олимпийска наадануудта хабаадалгые хангаха гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

ИААФ-ай болон ФИНА-гай хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулгануудые буруушаажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлхэ, ГАНЕФО-гой нааданда хабаадаһан спортсменүүд тушаа хэмжээнүүдые дары болюулха эрилтэ тэдэнэртэ хэхэ уряатайтаар олимпийска бүхы национальна комитедүүдтэ, уласхоорондын олимпийска комитедтэ СССР-эй олимпийска комитет хандана.

СССР-эй олимпийска комитет».

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерт[...]

НЭГЭДЭХИ ХУУДАҺАНД[А:] ТАСС-ай мэдээсэлнүүд, [ре]публикын колхоз, совхозуу[дай] үрэһэнэй таряа хадагалха [хү]дэлмэриин ябаса тухай мэд[ээ]сэл редакциин тайлбаритай[гаар] толилогдобо.

ХОЁРДОХИ ХУУДАҺАНД[А:] КПСС-эй Улаан-Үдын горком[ой] соёл сурталай таһагай штат[тай] бэшэ инструктор П. Парфе[ньевой] «Ойлгуулэмжын хүдэл[мэ]риин шадабари» гэһэн стат[ья] «Сельхозтехника» нэгэдэ[лэй] Хориин отделениин инже[нер] Г. Гобеев машина, техни[кэ] техническэ харууһые һайж[а]руулха тухай бэшэнэ.

ГУРБАДАХИ ХУУДАҺА[Н]ДА: Уласхоорондын байдал[ай] дэлхэйн олон оронуудһаа аб[таһан] һан ТАСС-ай мэдээсэлн[үүд], наука, техникын асуудал[ай] АПН-эй һонирхолтой ма[те]риалнууд бии.

ДҮРБЭДЭХИ ХУУДАҺА[Н]ДА: «Хүдөөгэй залуушуу[лай] ажабайдал» гэһэн гаршаг д[оро] В. Сивковой «Гэртээ бусаг[ша] солдат», Д. Цыренжановай [«Ну]хэр тухай үгэ», бусад һонир[хол]той материалнууд толилогдо[но].

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-3[?], отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.
Н00237 Зак. № 102[?]

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1964 оной октябриин 6.